

**कायदेविषयक
मार्गदर्शन मोफत**

संपर्क
ॲड . सुशीला
मो नं 8766507294

बुधवार, २८ जानेवारी २०२६
Wednesday, 28 January 2026

BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ

दि. 28 जानेवारी 2026

**1920 डॉ
बाबासाहेब
आंबेडकरांचे
राजर्षी शाहू
महाराजांना
पत्र .**

संकलन प्रा. यशवंत दुरपे

दैनिक **किंमत : ₹ ५/-**
Daily **Rate: Rs. 5/-**

नवी दिल्ली :
जातीच्या जनगणनेच्या मुद्यावर काँग्रेसने मोदी सरकारला घेरले आहे. पक्षाने म्हटले आहे की जनगणनेच्या

पहिल्या टप्प्यासाठी तयार केलेले प्रश्न, म्हणजेच घरांची यादी, सरकारच्या खऱ्या हेतूबद्दल गंभीर प्रश्न उपस्थित करतात. जातीच्या जनगणनेची प्रक्रिया अंतिम करण्यापूर्वी सरकारने राजकीय पक्ष, राज्ये आणि सामाजिक संघटनांशी सल्लामसलत करावी अशी मागणी काँग्रेसने केली.

काँग्रेसचे सरचिटणीस जयराम रमेश म्हणाले की, 2027 ची जनगणना खूप उशीरा सुरू आहे. पहिला टप्पा एप्रिल ते सप्टेंबर 2026 दरम्यान पार पडेल. दुसरा टप्पा, ज्यामध्ये लोकसंख्या मोजणीचा समावेश असेल, फेब्रुवारी 2027 मध्ये पार पडेल. तथापि, हिमाचल प्रदेश आणि जम्मू आणि काश्मीरसारख्या बर्फाळ भागात, ती सप्टेंबर 2026 मध्ये पूर्ण होईल.

जयराम रमेश म्हणाले की, *सुरुवातीला मोदी सरकारने जातीय जनगणनेला विरोध केला होता. प्रधानमंत्रींनी ते शहरी नक्षलवादी विचारसरणी म्हणून वर्णन केले होते याची त्यांनी आठवण करून दिली. तथापि, राहुल गांधी आणि काँग्रेसच्या*

जाति जनगणना काँग्रेसने मोदी सरकारला घेरले..

नवी दिल्ली :
जातीच्या जनगणनेच्या मुद्यावर काँग्रेसने मोदी सरकारला घेरले आहे. पक्षाने म्हटले आहे की जनगणनेच्या

पहिला टप्पा 1 एप्रिल ते 30 सप्टेंबर दरम्यान आयोजित केला जाईल. प्रत्येक राज्य स्वतःची 30 दिवसांची मुदत निश्चित करेल. लोकांना स्व-गणनेचा पर्याय देखील असेल, जो सर्वेक्षण सुरू होण्याच्या 15 दिवस आधी सुरू होईल. संपूर्ण प्रक्रियेसाठी 11,718 कोटी रुपये खर्च देण्याचा अंदाज आहे.

करण्यास सहमती दर्शविली.

रमेश म्हणाले की, सरकारने घरांची यादी करण्यासाठी जारी केलेल्या फॉर्ममधील प्रश्न क्रमांक 12 हा चिंताजनक आहे. त्यात घरप्रमुख अनुसूचित जाती (SC), अनुसूचित जमाती (ST) किंवा 'इतर' श्रेणीतील आहे का असे विचारले आहे. त्यात स्पष्टपणे OBC आणि सामान्य श्रेणीसाठी विचारणा केलेली नाही. रमेश म्हणाले की, या दृष्टिकोनातून असे दिसून येते की सरकार निष्पक्ष जात जनगणना करण्याबाबत गंभीर नाही.

दबावाखाली, सरकारने नंतर माघार घेतली आणि 2027 च्या जनगणनेत ते समाविष्ट जनगणना बजेट 2027 च्या जनगणनेचा

सर्व पक्षांशी चर्चा करण्याची मागणी केली

सर्वेक्षणात विचारले जाणारे प्रमुख प्रश्न आहेत :

- * घराच्या फरशी, भिंती आणि छतासाठी कोणते साहित्य वापरले जाते ?
- * घरात किती विवाहित जोडपी राहतात ?
- * घरातील प्रमुखाचे नाव आणि लिंग काय आहे ?
- * कुटुंब कोणत्या प्रकारचे धान्य खातात ?
- * घरात कोणत्या आधुनिक सुविधा आणि वाहने उपलब्ध आहेत ?
- * घरप्रमुखाची जात (अनुसूचित जाती/जमाती किंवा इतर) आणि घराच्या मालकीची माहिती.

काँग्रेस नेत्याने तेलंगणा मॉडेल स्वीकारण्याचा सल्ला दिला. त्यांनी सुचवले की सरकारने तेलंगणा सरकारच्या 2025 च्या जनगणना सर्वेक्षणातून (SEEEPC) धडा घ्यावा. शिक्षण, रोजगार आणि उत्पन्नाची जातीनिहाय माहिती तेथे गोळा करण्यात आली. सामाजिक न्यायासाठी अशी माहिती आवश्यक असल्याचे त्यांनी सांगितले. सरकारने 1 एप्रिलपासून सुरू होणाऱ्या जनगणनेच्या पहिल्या टप्प्यासाठी 33 प्रश्नांची अधिसूचना जारी केली आहे. भारताचे रजिस्ट्रार जनरल मृत्युंजय कुमार नारायण म्हणाले की, अधिकाऱ्यांना लोकांकडून विविध प्रकारची माहिती गोळा करण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत.

महत्वाच्या बातम्या

बँक युनियनचा संप...

नवी दिल्ली : मंगळवारी बँक संघटनांनी पूर्ण दिवसाच्या संपाची घोषणा केल्यानंतर, सरकार आणि बँकांनी त्यांची तयारी तीव्र केली आहे. सोमवारी यासंदर्भात एक महत्वाची बैठक आयोजित करण्यात आली होती. संप असूनही ग्राहकांना कोणतीही गैरसोय होऊ नये आणि बँकिंग सेवा सुरुळीत सुरू राहतील याची काळजी घेण्याच्या सूचना बँकांना देण्यात आल्या. वित्तीय सेवा विभागाच्या सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली ही बैठक झाली. स्टेट बँक ऑफ इंडिया (SBI) चे अध्यक्ष, सर्व राष्ट्रीयीकृत बँकांचे व्यवस्थापकीय संचालक आणि सीईओ आणि इंडियन बँक्स असोसिएशन (IBA) चे प्रमुख उपस्थित होते.

अमेरिकेतील शतकातील सर्वात प्राणघातक हिवाळा

नवी दिल्ली : अमेरिकेच्या ईशान्य भागात एक प्रचंड आणि धोकादायक हिवाळी वादळ आले आहे. अनेक राज्यांमध्ये मुसळधार बर्फवृष्टी, गोठवणारी थंडी आणि पावसाने कहर केला आहे. आतापर्यंत किमान 25 जणांचा मृत्यू झाल्याची नोंद आहे. या वादळामुळे अकासस ते न्यू इंग्लंड या 2,100 किलोमीटरच्या मार्गावर एक फुटापेक्षा जास्त बर्फ पडला आहे. रस्त्यावर वाहने अडकली आहेत, हजारी उड्डाणे रद्द करण्यात आली आहेत आणि शाळा बंद ठेवण्यात आल्या आहेत.

हुकूमशाही विरुद्ध लढण्यासाठी सज्य व्हा : कॉ. अरुण लाटकर

नागपूर : डॉ. संग्राम पाटील या विचारवंताचा महाराष्ट्र शासन जाणूनबुजून छळ करीत आहे. ते अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याच्या दडपशाहीचा, संविधान नाकारण्याचा प्रयत्न असून हुकूमशाही रूढ करण्याचा प्रयत्न आहे हे लक्षात घेऊन सर्व भारतीयांनी लोकशाहीचे समर्थनार्थ रस्त्यावर उतरून सरकारच्या हुकूमशाही विरुद्ध लढले पाहिजे असे प्रतिपादन मार्क्सवादी कम्युनिस्ट पक्षाचे नागपूर जिल्हा महासचिव अरुण लाटकर यांनी व्यक्त केले. ते डॉ.संग्राम पाटील यांचे अटके विरुद्ध आंदोलनाचा समारोप करताना गांधी पुतळ, व्हेरायटी चौक नागपूर येथे पोहोचले होते. आंधी सारे भारतीय संघटनेचे मुख्य संयोजक यांनी पुढाकार घेऊन डॉ. संग्राम पाटील यांना न्याय मिळवा आणि दडपशीला निषेध करण्यासाठी आंबेडकरवादी, मार्क्सवादी, समाजवादी, गांधीवादी, सुधारणावादी विचाराच्या लोकांचे वतीने 24 जानेवारी, 2026 रोजी महात्मा गांधीजींचे पुतळ्या जवळ, व्हेरायटी चौक,नागपूर येथे नारे निदर्शने आंदोलनाचे आयोजन करण्यात आले होते. आंदोलनाचे सह संयोजक गांधीवादी, समाजवादी विचारवंत महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीचे नागपूर जिल्हा अध्यक्ष सरदार जगजीत सिंग यांनी आपले जोषपूर्ण भाषण देऊन समारोप केला.भारत मुक्ती मोर्चाचे प्रा. दीपक वासनिक, सस्ते गुरुजी, रायभान दहाट, विनय पाटील, बुध्द विहार समन्य समितीचे ए.के. पाटील, स्नेहलता पाटील, धम्म संगोप्टीचे यशवंत दुरपे, भारतीय कम्युनिस्ट पक्षाच्या कॉ. जयश्री चव्हादे, कुणबी समाज संघटनेचे प्रा. डॉ. सुरेशा वर्षे, प्रा. डॉ. रमेश सिंग, सुधाकर थलू, माॅंग समजाचे नेते महादेव जाधव, आंबेडकरी विचारवंत डॉ. माधुरी लोखंडे, CPM चे रामेश्वर चरणे, बळ्यू कलबर्जे अविनाश कठाने या सर्वांनी आपल्या संघटनांचे वतीने सरकारच्या हुकूमशाही कुतीचा निषेध करून डॉ. संग्राम पाटील यांना न्याय देण्याची मागणी केली. आंदोलनाचे मुख्य आयोजक अशोक सरस्वती यांनी संचलन केले. सामूहिक क्रांती गीत सादर केले. शहरीतील विविध संघटनांचे 100 कार्यकर्ते आंदोलनात सहभागी झाले होते.

कर्नाटकात मनरेगा रद्द करण्याच्या कथित आरोपावरून राजकीय लढाई तीव्र

बंगलोर : मंगळवारी कर्नाटकच्या राजकारणात मोठा संघर्ष पाहण्या मिळाला, जेव्हा मनरेगा रद्द करण्याच्या आरोपांवरून काँग्रेस सरकार आणि केंद्र सरकारमध्ये संघर्ष झाला. बेंगळुरुमध्ये 'राजभवन चलो' निषेधादरम्यान, मुख्यमंत्री सिद्धारामय्या उपमुख्यमंत्री डी.के. शिवकुमार काँग्रेसचे सरचिटणीस रणदीप सिंग सुरजेवाला यांच्यासह पक्षाचे आमदार आणि खासदार यांना पोलिस ताब्यात घेण्यात आले. काँग्रेसचा आरोप आहे की केंद्र सरकार मनरेगा रद्द करून व्हीबी-जी राम जी योजना लागू करू इच्छित आहे, ज्यामुळे ग्रामीण भागातील गरिबांना त्यांच्या नोकऱ्यांपासून वंचित ठेवले जाईल.

'राजभवन चलो' आंदोलन का झाले ?

काँग्रेस पक्षाने कंपीसीसीच्या बॅनरखाली राज्याव्यापी निदर्शने केली. मुख्यमंत्री सिद्धारामय्या यांनी सांगितले की हजारो लोक आंदोलनात सहभागी झाले होते. न्यायालयाच्या आदेशामुळे रॅली काढण्यात आली नाही, म्हणून नेते दौन बसेसमलून राजभवन येथे पोहोचले. नेते लोकभवनकडे जात असताना पोलिसांनी त्यांना रोखले. भाषण दिल्यानंतर, नेत्यांनी स्वेच्छेने बसेसमलून व्हर्तुल अटक करण्याची तयारी दर्शविली.

आज, कंपीसीसीच्या वतीने, आम्ही राज्यस्तरीय निषेधाचे आयोजन केले. या निषेधात हजारो लोक सहभागी झाले. न्यायालयाचा आदेश असल्याने, आम्ही निषेध रॅली काढली नाही. म्हणून आम्ही दौन बसेसमलून राजभवनात आलो... कारण आहे...

- मुख्यमंत्री सिद्धारामय्या

ओबीसींच्या उपस्थितीमुळे उच्च जाती नाराज आहेत का ?

नवी दिल्ली : यूजीसीच्या नवीन नियमांवरून देशभरात मोठा वाद निर्माण झाला आहे. सुरुवातीला #UGCRollback ने सोशल मीडियावर निषेधार्थ ट्रेंडिंग सुरू केले. नंतर, हे प्रकरण सर्वोच्च न्यायालयात पोहोचले, जिथे वादल्या भेदभावाबद्दल टीका करण्यात आली. यूजीसी इक्विटी रेग्युलेशन 2026 भोवतीचा वाद आता कॉलेज कॅम्पसच्या पलीकडे जाऊन राजकारण आणि प्रशासनात पसरला आहे. असे वृत्त आहे की सरकार लवकरच यूजीसीबाबत आपली भूमिका स्पष्ट करू शकते. या संपूर्ण प्रकरणाचा शोध घेण्यापूर्वी, प्रथम यूजीसीचा नवीन नियम समजून घ्या.

यूजीसीचा नवीन नियम

आजपासून संसदेचे अर्थसंकल्पीय अधिवेशन ...

नवी दिल्ली : संसदेचे अर्थसंकल्पीय अधिवेशन सुरू होणार आहे. या बैठकीपूर्वी मंगळवारी सर्वपक्षीय बैठक होत आहे. संसदेच्या दोन्ही सभागृहांचे कामकाज कोणत्याही व्यत्ययाशिवाय सुरू राहवे यासाठी या बैठकीचा उद्देश आहे. संरक्षण मंत्री राजनाथ सिंह बैठकीचे अध्यक्षस्थान भूषवत आहेत. संसदीय कामकाज मंत्री किरेन रिजिजू देखील उपस्थित आहेत. काँग्रेस नेते जयराम रमेश विरोधी पक्षाचे प्रतिनिधित्व करत आहेत. राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मु यांच्या भाषणाने त्याची सुरुवात होईल, ज्या लोकसभा आणि राज्यसभेच्या संयुक्त बैठकीला संबोधित करतील. केंद्रीय अर्थसंकल्प रविवार, 1 फेब्रुवारी रोजी सादर केला जाईल. सर्वपक्षीय बैठकीत काय आहे? सर्वपक्षीय बैठकीत कामकाज सुरुळीत पार पडावे यासाठी अधिवेशनाच्या अजेंड्यावर चर्चा केली जाईल. भविष्यातील रणनीतीवर चर्चा करण्यासाठी आज सोनिया गांधी यांच्या निवासस्थानी काँग्रेस संसदीय पक्षाची बैठक होणार आहे. बैठकीत टीडीपी खासदाराने ही मागणी केली. अर्थसंकल्पीय अधिवेशनापूर्वी बोलावलेल्या सर्वपक्षीय बैठकीत टीडीपी खासदार लवू श्री कृष्ण देवरायलू यांनी मंगळवारी एक महत्वाची मागणी मांडली. ते म्हणाले की, भारत इतर देश आणि गटांसोबत करत असलेल्या मुक्त व्यापार करारांवर (FTA) चर्चा

28 जानेवारी ते 2 एप्रिल अर्थसंकल्पीय अधिवेशन ...

राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मु यांच्या भाषणाने त्याची सुरुवात होईल, ज्या लोकसभा आणि राज्यसभेच्या संयुक्त बैठकीला संबोधित करतील. केंद्रीय अर्थसंकल्प रविवार, 1 फेब्रुवारी रोजी सादर केला जाईल. सर्वपक्षीय बैठकीत काय आहे? सर्वपक्षीय बैठकीत कामकाज सुरुळीत पार पडावे यासाठी अधिवेशनाच्या अजेंड्यावर चर्चा केली जाईल. भविष्यातील रणनीतीवर चर्चा करण्यासाठी आज सोनिया गांधी यांच्या निवासस्थानी काँग्रेस संसदीय पक्षाची बैठक होणार आहे. बैठकीत टीडीपी खासदाराने ही मागणी केली. अर्थसंकल्पीय अधिवेशनापूर्वी बोलावलेल्या सर्वपक्षीय बैठकीत टीडीपी खासदार लवू श्री कृष्ण देवरायलू यांनी मंगळवारी एक महत्वाची मागणी मांडली. ते म्हणाले की, भारत इतर देश आणि गटांसोबत करत असलेल्या मुक्त व्यापार करारांवर (FTA) चर्चा

करणे अत्यंत महत्वाचे आहे. ही मागणी अशा वेळी आली आहे जेव्हा भारत आणि युरोपियन युनियनमधील व्यापार करारावरील वाटाघाटी पूर्ण झाल्या आहेत.

विविध मुद्द्यांवर चर्चा

अर्थसंकल्पापूर्वी, अर्थ मंत्रालयाने देशातर्गत उत्पादनाला पाठिंबा देण्यासाठी पूर्वी जाहीर केलेल्या सीमाशुल्क उपाययोजनांवर प्रकाश टाकला. मागील अर्थसंकल्पीय निर्णयांमध्ये, 'मेक इन इंडिया' उपक्रमांतर्गत स्थानिक उत्पादनाला प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि शुल्क संरचनांमधील उलथापालथ दूर करण्यासाठी पर्येंट पॅनेल डिस्प्लेरील मूलभूत सीमाशुल्क 20 टक्के करण्यात आले होते, तर ओपन सेल आणि प्रमुख घटकांवरील शुल्क 5 टक्के करण्यात आले होते. अलिकडच्या अधिवेशनांमध्ये, विरोधी पक्षांनी मतदार यादी पुनरावृत्ती, वायू प्रदूषण आणि कायदा आणि सुव्यवस्थेच्या समस्यांसह विविध मुद्द्यांवर चर्चा करण्याची मागणी केली आहे.

खरगे यांची प्रजासत्ताक दिनाच्या प्रोटोकॉल उल्लंघनावर टीका

नवी दिल्ली : काँग्रेस अध्यक्ष मल्लिकार्जुन खरगे यांनी प्रजासत्ताक दिनाच्या सोहळ्यातील बसण्याच्या व्यवस्थेवर तीव्र आक्षेप घेतला आहे. त्यांनी केंद्र सरकारवर थेट हल्ला चढवत म्हटले आहे की, या राष्ट्रीय कार्यक्रमाला विरोधी नेत्यांचा अन्याय करण्यात आला. खरगे यांच्या मते, सरकारने जाणूनबुजून प्रोटोकॉलकडे दुर्लक्ष केले आणि विरोधी नेत्यांना त्यांचा योग्य तो आदर नाकारला. बोलतांना खरगे म्हणाले की ते देशातील सर्वात ज्येष्ठ नेत्यांपैकी एक आहेत. त्यांनी आठवण करून दिली की ते आणि राहुल गांधी कॉबिनेट मंत्रीपदाचे मानकरी आहेत. प्रोटोकॉलनुसार कॉबिनेट दर्जाच्या नेत्यांना पहिल्या रांगेत बसवावे लागते. असे असूनही, त्यांना समारंभात तिसऱ्या रांगेत बसवण्यात आले. नाराजी व्यक्त करतांना खरगे म्हणाले की ज्या रांगेत त्यांना बसायला जाण देण्यात आली होती ती रांग राज्यमंत्री आणि मुले बसली होती.

काँग्रेस अध्यक्षांनी पास मिळवण्यात येणाऱ्या अडचणींबद्दलही माहिती दिली. त्यांनी सांगितले की, त्यांना बसण्याच्या व्यवस्थेबद्दल माहिती गोळा करण्यासाठी त्यांच्या सचिवांना पाठवावे लागले. या सचिवांनी बराच प्रयत्न केल्यानंतर पासची व्यवस्था केली. खरगे यांनी सरकारच्या या वर्तनाचे वर्णन केवळ काँग्रेसचाच नव्हे तर देशाच्या संविधानाचा आणि संपूर्ण विरोधी पक्षाचा अपमान असल्याचे सांगितले. या अपमानास्पद वर्तनाबद्दल त्यांनी सरकारकडून स्पष्ट उत्तर देण्याची मागणी केली.

ॲसिड हल्ल्याच्या प्रकरणांबाबत सर्व राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेशांकडून संपूर्ण माहिती मागितली : सर्वोच्च न्यायालय

ॲसिड हल्ल्यांच्या वाढत्या घटनांबाबत सर्वोच्च न्यायालयाने कडक भूमिका

नवी दिल्ली : देशातील ॲसिड हल्ल्यांच्या वाढत्या घटनांबाबत सर्वोच्च न्यायालयाने कडक भूमिका घेतली आहे. मंगळवारी सर्वोच्च न्यायालयाने देशातील सर्व राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेशांना ॲसिड हल्ल्यांशी संबंधित प्रकरणांची सविस्तर माहिती देण्यास सांगितले आहे. न्यायालयाने स्पष्टपणे म्हटले आहे की त्यांना वर्षनिहाय नोंदवलेल्या प्रकरणांची, त्यांच्या न्यायालयामधील स्थितीची आणि पीडितांच्या पुनर्वसनाची संपूर्ण माहिती हवी आहे. या प्रकरणातील सुनावणींदरम्यान, मुख्य न्यायाधीश सूर्यकांत, न्यायमूर्ती आर महादेवन आणि न्या. जयमाल्या बागची यांच्या खंडपीठाने राज्य सरकारांनी किती प्रकरणांमध्ये आरोपपत्र दाखल केले आहेत हे सांगवे असे निर्देश दिले. न्यायालयाने पुढे ट्रायल कोर्टात किती प्रकरणे निकाली निघाली आहेत आणि किती अजूनही प्रलंबित आहेत याची माहिती मागितली. ॲसिड हल्ल्यांच्या प्रकरणांमध्ये उच्च न्यायालयासह अपीलीय कोर्टात किती अपील दाखल

झाले आहेत, अशीही विचारणा न्यायालयाने केली. सर्व राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेशांना ही माहिती चार आठवड्यांच्या आत देण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत. सर्वोच्च न्यायालयाने प्रत्येक पीडितेची शैक्षणिक पात्रता, नोकरीची स्थिती, वैवाहिक स्थिती, उपचारांचा तपशील आणि झालेला किंवा अपेक्षित उपचार खर्च यासह थोडक्यात माहिती मागितली. न्यायालयाने ॲसिड हल्ल्यातील पीडितांसाठी राज्यांच्या पुनर्वसन कार्यक्रमांची माहिती देखील मागितली. ॲसिड हल्ल्यासारख्या जघन्य गुन्ह्यांमध्ये दोषींना कठोर आणि असाधारण शिक्षा मिळवी यासाठी न्यायालयाने केंद्र सरकारला आणि शासनाला विचार करण्यास सांगितले आहे. ॲसिड हल्ल्यांमध्ये दोषींना कठोर आणि असाधारण शिक्षा मिळवी यासाठी मुख्य न्यायाधीशांनी केंद्र सरकारला सांगितले आहे. हे लक्षात घेण्यासारखे आहे की ही सुनावणी ॲसिड हल्ल्यातील पीडित शाहीन मलिक यांनी दाखल केलेल्या जनहित याचिकेवर करण्यात आली होती.

चला आपला बहुजन सौरभ बलशाली करू या !

आपल्या बहुजन समाजातील महापुरुषांच्या विचारांवर आपण

सर्व क्षेत्रांत उल्लेखनीय कामगिरी केली आहे. त्यांच्या जयंती

निमित्त आपण वैयक्तीक अथवा

मित्रांच्या/ संस्था/संघटनेची

शुभेच्छा जाहिरात स्वरूपात देऊन

दैनिक बहुजनसौरभला आर्थिक

सहकार्य करावे!

वर्तमानपत्रात बातम्या, लेख,

कथा, कविता हवे असते तसेच

जाहिराती गरजेच्या असतात हे लक्षात घेऊन आपण आपल्या

कुटुंबातील सदस्यांचे जयंती-स्मृतीदिन, वाढदिवस, सण, उत्सव,

व्यवसाय, उत्पादन इत्यादी अनेक बाबतीत आपल्या समाजातील

उद्योजक व व्यवसायिक यांनी जाहिरात देऊन किंवा जसे शक्य

आहे तसे आर्थिक मदत केली तरच आपण आपलाच मिडीया

बलशाली करू शकतो!

मुख्य संपादक, दैनिक बहुजन सौरभ

बहुजन सौरभ

माधवीच्या रूपाने संविधानाचा अनुच्छेद बोलला!

भारतीय संविधान हे केवळ एक कार्यदर्शीर दस्तऐवज नाही, तर ते भारताच्या आत्म्याचे लिखित रूप आहे. त्या संविधानाचे शिल्पकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे नाव जाणीवपूर्वक टाळले जाते, प्रश्न विचारणाऱ्या अधिकाऱ्याला शिक्षा केली जाते आणि सत्तेचा अहंकार कायद्यावर मात करतो, तेव्हा हा प्रश्न प्रशासकीय राहत नाही, तो थेट संवैधानिक संकटाचा बनतो. नाशकमध्ये घडलेली घटना ही अशीच धोक्याची घंटा आहे. 'नेकरी गेली तरी चालेल, पण संविधानाचा अपमान सहन करणार नाही,' असे ठाम शब्द उच्चारून वनाधिकारी माधवी जाधव यांनी गिरीश महान यांना विचारालेला सवाल हा संविधानिक कर्तव्याचा भाग होता – गुन्हा नव्हे. संविधान काय सांगते? अनुच्छेदांची आठवण सरकारला करून द्यावी लागते का? भारतीय संविधानाचा अनुच्छेद 51A(a) प्रत्येक नागरिकावर संविधान, त्याची मूल्ये, आणि संस्थापकांचा समान राखण्याचे मूलभूत कर्तव्य घालून देतो. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे संविधानाचे मुख्य शिल्पकार असताना, संविधानाच्या कार्यक्रमात त्यांचे नाव न घेणे म्हणजे केवळ विस्म नाही, तर संविधानाच्या आत्म्याशी बेईमानी आहे. अनुच्छेद 14 (समानता) आणि 16 (सार्वजनिक सेवेत समान संधी) स्पष्ट सांगतात की प्रशासनात कारभार अधिकारी हे गुलाम नसून संविधानाशी निष्ठावान सेवक आहेत. माधवी जाधव यांनी प्रश्न विचारला म्हणून त्यांना निलंबित करणे म्हणजे मममानी कारवाई असून ती अनुच्छेद 14 च्या विरोधात जाली. प्रश्न विचारणे हा गुन्हा नाही तो लोकशाहीचा प्राण आहे. अनुच्छेद 19(1)(a) अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य देतो. सर्वोच्च न्यायालयाने Maneka Gandhi I. Union of India प्रकरणात स्पष्ट केले आहे की कोणतीही प्रशासकीय कारवाई मममानी, अन्यायकारक किंवा असमंजस असू शकते नाही. माधवी जाधव यांनी विचारलेला प्रश्न सभ्य, मुद्देसूद आणि संविधानाशी निगडित होता. तो शिस्तभंग नाही, तर संवैधानिक सजगता होती. प्रश्न विचारणाऱ्याला शिक्षा करणे म्हणजे अभिव्यक्ती स्वातंत्र्यावर थेट घाला घालणे होय. संविधान मान्य, पण संविधानकर्ते नको? हा कोणता दक्षिणकर्ण! ही घटना एक भयानक वास्तव उघड करते—संविधानाचा वापर सत्तेसाठी, पण संविधानकर्त्यांचा तिरस्कार वैचारिक भूमिकेमुळे. ज्यांच्या डोक्यात अजूनही गोळवलकरांची विचारधारा भरलेली आहे, त्यांना डॉ. आंबेडकर या नावाची एलजी असणे हे काही नवीन नाही. डॉ. आंबेडकर म्हणजे मनुस्मृतीविरोधी संघर्ष, जातीय विषमतेविरोधातील बंड, आणि ब्राह्मणी वर्चस्वावरचा घणाघात. त्यामुळेच डॉ. बाबासाहेबांचे नाव टाळले जाते आणि ते नाव घेणाऱ्यांना लक्ष्य केले जाते. स्त्री अधिकारी म्हणून नव्हे. संविधाननिष्ठ नागरिक म्हणून उभ्या राहिल्या. माधवी जाधव या 'महिला अधिकारी' म्हणून नव्हे, तर संविधानाशी निष्ठावान भारतीय नागरिक म्हणून उभ्या राहिल्या. 'नेकरी जाईल' याची भीती न बाळगता प्रश्न विचारणे म्हणजे डॉ. बाबासाहेबांनी दिलेल्या नागरिक धैर्याचे उदाहरण आहे. आज जर एका अधिकाऱ्याला डॉ. बाबासाहेबांचे नाव घेतल्यामुळे शिक्षा होते, तर उद्या सामान्य नागरिकाने संविधानाची प्रत हतात धरली तरी त्याला आरोपीच्या पिंजऱ्यात उभे केले जाईल—हा धोका महाराष्ट्राने ओळखला पाहिजे. गिरीश महान यांचा निषेध – व्यक्तीचा नाही, प्रवृत्तीचा आहे. हा निषेध कुठल्याही व्यक्तीविरोधी नाही. हा निषेध त्या प्रवृत्तीचा आहे जी संविधानाचा केवळ औपचारिक मानते आणि त्याच्या मूल्यांना शत्रू समजते. डॉ. बाबासाहेबांना वाळून संविधानाची भाषा करणे म्हणजे लोकशाहीची थड्ड आहे. महाराष्ट्राने हे स्पष्ट सांगितले पाहिजे—संविधान मान्य असेल, तर डॉ. बाबासाहेबही मान्य करावेच लागतील. डॉ. बाबासाहेब नको असतील, तर संविधानाचा नैतिक अधिकारही नाही. महाराष्ट्र इशारा देतो. हा महाराष्ट्र शाहू-फुले-आंबेडकरांचा आहे. इथे प्रश्न विचारणाऱ्यांना शिक्षा दिली जात नाही; इथे प्रश्न विचारणाऱ्यांमुळेच इतिहास घडतो. सरकारने माधवी जाधव यांच्यावरील कारवाई तात्काळ मागे घेतली नाही, तर हा लढा रस्त्यावर, न्यायालयात आणि जनतेच्या मनात पेटेल. 'नेकरी गेली तरी चालेल, पण संविधानाचा अपमान सहन करणार नाही' – हे वाक्य आजच्या भारतातील खरी राष्ट्रभक्ती सांगते. माधवी जाधव या एक अधिकारी नाहीत; त्या संविधानाचा चालता-बोलता अनुच्छेद आहेत. आणि अशा प्रत्येक माधवी जाधवच्या मागे महाराष्ट्र ठाम उभा आहे. संविधानावर हल्ला म्हणजे महाराष्ट्राशी वैर! आणि महाराष्ट्र कधीच झुकत नाही. आज माधवी जाधव यांच्या पाठीशी संपूर्ण महाराष्ट्र ठामपणे उभा आहे. सरकारने यापुढे त्यांना ज्ञाप देण्याचा विचार केला, तर शंभर वेळा विचार करावा, कारण हा प्रश्न केवळ एका अधिकाऱ्याचा नाही, तर तो संविधान, महारुपांचा समान आणि लोकशाही मूल्यांचा आहे. एकीकडे महारुपांचा जाहीर अपमान करणाऱ्या महाराष्ट्रद्रोही प्रवृत्तीला 'पंचभूषण' देऊन सन्मानित केलं जाते आणि दुसरीकडे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या नावासाठी, संविधानाच्या मूल्यांसाठी उभी राहिलेली एक महिला अधिकारी निलंबित होते—हा अन्याय महाराष्ट्र कधीही सहन करणार नाही. हा केवळ प्रशासनिक निर्णय नाही, तर हा वैचारिक हल्ला आहे. हा हल्ला संविधानावर आहे, सामाजिक समतेवर आहे आणि त्या परिवर्तनशील परंपरेवर आहे, जिच्या बळवर महाराष्ट्र उभा आहे. ज्यांच्या डोक्यात आजही गोळवलकरांची विचारी विचारधारा भरलेली आहे, त्यांना 'आंबेडकर' या नावाची कायमच एलजी राहिली आहे. संविधानाशी नाते नसलेली, मनुवादी-वर्चस्ववादी मानसिकता डॉ. बाबासाहेबांच्या नावाने अस्वस्थ होते, कारण आंबेडकर म्हणजे समता, स्वातंत्र्य आणि बंधुतेचे जिवंत आक्यान. माधवी जाधव या केवळ वनाधिकारी नाहीत; त्या आजच्या महाराष्ट्रातील वास्तव्याचे प्रतीक आहेत. सत्तेपुढे न झुकता, पत्त्या मोह न धरता, 'नेकरी गेली तरी चालेल'असे सांगणे हे सहज शक्य नसते. त्यासाठी पाठीचा कणा लागतो—तो कणा संविधानातून मिळतो आणि बाबासाहेबांच्या विचारातून घडतो.ज्या समाजात स्त्रीने प्रश्न विचारणे अजूनही 'बंडखोरी' मानली जाते, त्या समाजात एका महिला अधिकार्याने मर्यांना थेट सवाल करणे म्हणजे क्रांतीचे ध्येय आहे. माधवी जाधव यांचे निलंबन हा शिस्तभंगाचा प्रश्न नसून तो स्पष्टपणे वैचारिक दडपशाहीचा प्रकार आहे. संविधानाचा उल्लेख करणे, डॉ. बाबासाहेबांचे नाव घेणे, सत्ताधऱ्यांना प्रश्न विचारणंम्ह-हे जर गुन्हा असतील, तर मग ही लोकशाही नाही, तर हुकुमशाही आहे.'नेकरी गेली तरी चालेल, पण संविधानाचा अपमान सहन करणार नाही' –हे वाक्य आजच्या काळाचे घोषवाक्य आहे. माधवी जाधव यांचा आमूला अभिमान आहे. त्या केवळ एक अधिकारी नाहीत, त्या महाराष्ट्राच्या स्वाभिमानाचे प्रतीक आहेत. सरकारने वेळीच शहणपण दाखवावे, अन्यथा हा प्रश्न एका निलंबनापुरता मर्यादित राहणार नाही – तो महाराष्ट्राच्या अस्तित्तेचा प्रश्न बनेल. संविधान जिवंत आहे, आणि त्यासाठी लढणारी प्रत्येक माधवी जाधव ही महाराष्ट्राची वाधिण आहे. ■ ■ ■

एकदा तथागत श्रावस्ती येथे अनार्यपिंडकाच्या जेतवनात वास करीत होते. एकदा असे घडले की, तथागतांचा अनुगामी आनंद भिक्षादन्नासाठी नगरीत गेला. अन्नग्रहण केल्यावर पाणी पिण्यासाठी तो समीपच नदीवर गेला. त्याला नदीकाठी एक कन्या जलकूभ भरताना दिसली. आनंदाने तिला जलदानाची प्रार्थना केली.

कन्येचे नाव प्रकृती. तिने आनंदला जल देण्यास नकार दिला. ती म्हणाली, 'मी चांडालिका आहे, तुला जल देणार नाही.' आनंद म्हणाला, 'मला जल पाहिजे, मला तुझ्या जातीशी काहीही घेणे देणे नाही.' त्यानंतर त्या कन्येने आपला कूभातील जल आनंदाला दान केले. आनंद जेतवनी परत गेला. ती कन्या त्याच्या पाठोपाठ गेली. तिने तो कोठे वास्तव्याला येईल हे पाहिले. तिचे नाव आनंद आहे हेही तिने जाणिले. तो बुद्धाचा अनुगामी आहे हेही तिने जाणिले. त्यानंतर ती स्वगृही परत आली. काय घडले हे तिने आपली माता मातंगी हिला कथन केले आणि धर्णीवर गेली आटकून विलाप करू लागली. तिच्या मातेने तिच्या विलापाचे कारण विचारले. त्या कन्येने आपली कथा आणि व्यथा कथन केली, 'जर तू माझा विवाह करणार असशील तर मी फक्त आनंदाशीच विवाह करणार. मी अन्य कोणाशीही विवाहबद्ध होणार नाही.' तिच्या मातेने विचारपूस केली. परत येऊन तिची माता म्हणाली, 'हा विवाह होणे शक्य नाही. कारण आनंदाने ब्रह्मचर्य व्रत स्वीकारले आहे.' हे ऐकून ती कन्या अत्यंत दुःखी झाली. लेख अत्र त्याग केला. ती याला आपल्या विधीचा लेख मानण्यास तयार नव्हती. ती म्हणाली, की 'माते, तुला पिशाच्चं विद्या अवगत आहे ना? माझा हेतू साध्य व्हावा यासाठी तू त्या विद्येचा उपयोग का करीत नाहीस ?' मातंगीने आनंदाला भोजनाचे निमंत्रण दिले. कन्या प्रसन्न झाली. मातंगीने आनंदाला कथन केले की, 'तिची कन्या त्याच्याशी विवाहबद्ध होऊ इच्छते.' आनंद उतरला, 'मी ब्रह्मचर्य व्रत स्वीकारले आहे, मी कोणत्याही स्त्रीशी विवाहबद्ध होऊ शकत नाही.' 'जर तू माझ्या कन्येशी विवाहबद्ध झाला नाहीस तर माझी कन्या आत्मघात करील. ती तुझ्यावर एवढी अनुरक्त आहे.' मातंगी आनंदाला म्हणाली. 'परंतु मी

आपण 77 वा भारतीय प्रजासत्ताक दिन साजरा करत आहोत. हा केवळ ध्वजारोहण आणि संचलनाचा सोहळा नाही, तर आपण स्वतःला दिलेल्या संविधानाच्या स्मरणाचा आणि आत्मपरीक्षणाचा दिवस आहे. 26 जानेवारी 1950 रोजी भारताने संविधानाचा स्वीकार केला आणि आपण 'प्रजासत्ताक' राष्ट्र म्हणून जगासमोर आलो. 'लोकांचे, लोकांनी, लोकांसाठी चालवलेले राज्य' ही व्याख्या आपण स्वीकारली असली, तरी आजच्या परिस्थितीत 'प्रजेची सत्ता' नेमकी कूठे आहे, हा प्रश्न उभा राहतो.

राजकीय लोकशाही विरुद्ध सामाजिक वास्तव : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी लोकशाहीची व्याख्या करताना म्हटले होते, 'कोणत्याही रक्तपातशिवाय समाजव्यवस्थेत क्रांतिकारी बदल घडवून आणणे म्हणजे लोकशाही.' केवळ मतदानाचा अधिकार मिळणे म्हणजे पूर्ण स्वातंत्र्य नव्हे. जोपर्यंत सामाजिक आणि आर्थिक लोकशाही प्रस्थापित होत नाही, तोपर्यंत राजकीय लोकशाहीचा पाया कच्चा राहील. संविधानाने आरक्षणसारखे सामाजिक न्यायाचे साधन दिले, पण 75 वर्षांनंतरही शासन संस्थेतील मानसिकता या बदलाला पूर्णपणे स्वीकारण्यास तयार नाही. 'मेरिट' किंवा 'कार्यक्षमता' या नावाखाली आजही प्रशासकीय अडथळे निर्माण केले जातात.

व्यसन खूप वाईट गोष्ट आहे. मग ते कोणतही असो. दारूचं व्यसन, जुगारचं व्यसन, ड्रगज-अंमली पदार्थांचं व्यसन, मोबाईलचं व्यसन इत्यादी. एखाद्या हानिकारक गोष्टीत वाहून गेलं की त्याला व्यसन लागलं असं आपण म्हणतो. मग व्यसन सोडवण्यासाठी अनेक मार्ग अवलंबले जातात. व्यसनमुक्ती केंद्र, मानसिक समुपदेशन, देवाच्या नावानं उपवास धरणे, नवस बोलणे अशा अनेक तऱ्हा प्रस्थापल्या जातात. व्यसन ही सामाजिक समस्या असल्याने प्रशासन देखील प्रयत्न करतात. प्रयत्न काय, रामबाण तोडगाच काढतात. आता नागपूर पोलिसांचेच बघा न ! तरुणांची ड्रगजपासून सुटका करण्यासाठी ऐतिहासिक उपक्रम राबवला. टायगर रन ! रन फ्रॉम ड्रगज, रन फॉर लाईफ. 3 किलोमीटर धावा, 5 किमी, 10 किमी, 21 किमी धावा. फक्त धावा ! जोरदार धावा ! एकच दिवस धावा... धावत्यांवर काय? लगेच ड्रगजमुक्त नागपूर... दारूमुक्त नागपूर... गुन्हेगारीमुक्त नागपूर... सलाम नागपूर ! श्यामुकीसाठी असा ऐतिहासिक उपक्रम राबवणारे फक्त नागपूर पोलिसच नाही आहे. राज्यातील मोठ्या शहरांतील

बॉर्डरवर आहे की शहरात? नागपूर पोलिसांनी गुन्हेगारी थांबवण्याची जबाबदारी घेतली की आरोप्यांचे हेच समजत नाही. मला वाटते, बऱ्याच पोलीस आयुक्तांच्या नावासमोर डॉक्टर लागातात. म्हणून ते असे उपक्रम राबवत असणार... साली भलतीच वांध्याची कलम आहे... ■ ■ ■

प्रजासत्ताक दिन!

पण प्रजेची सत्ता नेमकी कुठे आहे ?

जातीचा विळखा आणि स्त्रियांचे स्वातंत्र्य : खऱ्या प्रजासत्ताकात व्यक्तीची ओळख कर्माने असावी, जन्माने नव्हे. परंतु, आजही जन्मजात जातीवर आधारित अन्याय करणारी विषम समाज रचना कायम आहे. महिलांच्या बाबतीत बोलायचे झाले तर, त्यांना केवळ कागदावर नव्हे तर निर्णयप्रक्रियेत आणि सुरक्षेच्या बाबतीत पूर्ण स्वातंत्र्य मिळणे गरजेचे आहे. गेल्या काही वर्षांत धर्म आणि संस्कृतीच्या नावाखाली स्त्रियांना पुन्हा पारंपरिक गुलामीकडे नेण्याचे षडयंत्र रचले जात आहे का? हा प्रश्न अस्वस्थ करणारा आहे.

आर्थिक विषमता – लोकशाहीपुढील आव्हान : आर्थिक स्वातंत्र्य हा स्वावलंबनाचा पाया आहे. जेव्हा देशातील शेवटच्या घटकापर्यंत विकासाची फळे पोहोचतात, तेव्हाच आर्थिक लोकशाही साध्य

मणसाला 'माणूस' म्हणून घडवणारे शास्त्र आहे. शहरात असो वा दुर्गम पाड्यावर, दर्जेदार आणि कौशल्य आधारित शिक्षण मिळणे हा प्रत्येक मुलाचा घटनात्मक अधिकार आहे. सुशिक्षित नागरिकच चुकीच्या रूढी-परंपरांना प्रश्न विचारू शकतो आणि लोकशाही प्रबळ करू शकतो. यातूनच राजकारणातील 'अंधभक्ती' आणि 'व्यक्तीपूजा' यांसारख्या लोकशाहीला एकवटणे, हे सशक्त लोकशाहीचे लक्षण नाही.

शेतकरी आणि कष्टकरी वर्गाला त्यांच्या घामाचे योग्य मूल्य मिळणे, हीच खरी आर्थिक लोकशाही आहे. शिक्षण आणि वैज्ञानिक दृष्टिकोन : शिक्षण हे केवळ पदव्या मिळवण्याचे साधन नसून ते

माणसाला 'माणूस' म्हणून घडवणारे शास्त्र आहे. शहरात असो वा दुर्गम पाड्यावर, दर्जेदार आणि कौशल्य आधारित शिक्षण मिळणे हा प्रत्येक मुलाचा घटनात्मक अधिकार आहे. सुशिक्षित नागरिकच चुकीच्या रूढी-परंपरांना प्रश्न विचारू शकतो आणि लोकशाही प्रबळ करू शकतो. यातूनच राजकारणातील 'अंधभक्ती' आणि 'व्यक्तीपूजा' यांसारख्या लोकशाहीला एकवटणे, हे सशक्त लोकशाहीचे लक्षण नाही. घातक असणाऱ्या प्रवृत्तींना आळा बसेल.

आंबेडकरी दलित बहुल विभाग असलेल्या मुंबई वॉर्ड

क्र. 133 (निम्मी रमाबाई आंबेडकर नगर) येथे शिंदे सेनाची उमेदवार 10251 मते घेऊन विजयी झाली तर वचित उमेदवार केवळ 2080 मतांच्या फरकाने तब्बल 8171 अशी भरघोस मते घेऊन दुसऱ्या क्रमांकावर राहिली.

शिंदे सेनेच्या उमेदवाराच्या प्रचारार्थ, राज्यातील सरकार पाडून पळून गेलेल्या अन

दिल्लीधराचे पाय चाटत गुवाहाटीहून 'काय झाडी..काय डोंगर..काय हाटील.. एकदम ओके..' अशी बेशरमपणे कबुली देणारा शहाजी बापू पाटील मुंबईत अवतरला तेव्हा त्या प्रचारसभेत हे मोठ-मोठ्युले निळे झेंडे घेऊन .. गळ्यात जाड निळं उपरणं. माथ्यावर निळा टिळा (पांढरी कपडे मळकी दिसू नयेत म्हणून वापरतात ती निळ लावून) अशा अवतारात भरमसाठ कट्टर आंबेडकरवाद्यांनी अत्यंत हिरीरोने भाग घेतला. शहाजी बापू याच्या बेचब विनोदाला एकदम पणसुन. पुढच्या रंगेत बसून या निळ्या गाढवांनी मनसोक्त दाद ही दिली. काय म्हणता.. ही निळी गाढवं कोणा मालकाची? काय राव. शिंदे सेना-भाजपा युती म्हणजे मोदीचे बूट चाटणाऱ्या राम-डास ची हमखास पहिल्या क्रमांकावर तर सत्तेच्या हव्यासापायी आपल्या पणजीला (डॉ. बाबासाहेबांची आई भीमाईला) जाहीर शिऱ्या घालणाऱ्या धर्मांध माधेफिरु गावगुंड आनंद दिसेचा मानसपुत्र

निळी गाढवं

उचलणाऱ्या आनंदराज आंबेडकर याची दुसऱ्या क्रमांकावर, अशी या दोघा मालकांनी राखलेली.ही गाढवे जरा आपल्या मालकांना सोडून शिंदे-भाजपाला गाडायला सरसावली असती तर ते सहज शक्य होते बघा या वॉर्डत, असो. फुकाची दिसू नयेत म्हणून वापरतात ती निळ लावून) अशा अवतारात भरमसाठ कट्टर आंबेडकरवाद्यांनी अत्यंत हिरीरोने भाग घेतला. शहाजी बापू याच्या बेचब विनोदाला एकदम पणसुन. पुढच्या रंगेत बसून या निळ्या गाढवांनी मनसोक्त दाद ही दिली. काय म्हणता.. ही निळी गाढवं कोणा मालकाची? काय राव. शिंदे सेना-भाजपा युती म्हणजे मोदीचे बूट चाटणाऱ्या राम-डास ची हमखास पहिल्या क्रमांकावर तर सत्तेच्या हव्यासापायी आपल्या पणजीला (डॉ. बाबासाहेबांची आई भीमाईला) जाहीर शिऱ्या घालणाऱ्या धर्मांध माधेफिरु गावगुंड आनंद दिसेचा मानसपुत्र

मिलिंद भवार मो. 9833830029 तसेही वंचितवाले देखील निवडूनच येत असतील.

आपल्या नेत्याने युती केलीय काँग्रेसशी. निवडणूक लढवली शिंदेसेना विरोधात. मात्र, निवडून आणल्या शिंदे गटाला समर्थन द्यायचे का? तर विकासाच्या मुद्द्यावर (मुक्काम उल्हासनगर) आहेत का नाही निळी गाढवे इकडे-तिकडे चौकीकडे. वॉर्ड क्रमांक 133 मध्ये वंचितची नगरसेविका निवडून आली असती तर त्यांनाही हेच करायला लावले असते का मोठे मालक प्रकाश आंबेडकरांनी? ■ ■ ■

मनरेगाला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचेच नाव शोभले असते.

दि. 20 डिसेंबर 2025, दै.बहुजन सौरभ मधील माजी ग्वायमूर्ती अनिल वैद्य साहेबांचा लेख 'मनरेगाला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचेच नाव शोभले असते' अत्यंत आवडला. या देशात लोकशाहीत बहुमताच्या आघारे हुकुमशाही निर्माण होत आहे. त्यांच्या धार्मिक राष्ट्रसाठी त्यांची मंडळी संसदेत गोडसेचे गुणगौरव करतात. ऐनगा पंचवीस वर्षात महत्त्वा गांधी, नेहरूंचे नाव कोणी ऐणार नाही, अशी व्यवस्था सुरू आहे. त्या संदर्भात डॉ. बाबासाहेबांचे मनरेगाला नाव देणे, ही संकल्पना फार दूरची आहे. गांधी-आंबेडकर नाकारण्याची पथा सुरू झाली आहे. बी. एन. राव यांचे नाव संविधानकार म्हणून मान्य करावे, यासाठी या देशात मोर्चे निघतात. ते वळभभाई पटेल यांना नेहरूंच्या विरोधासाठी वापरतात. पटेल यांचेवर प्रेम असते तर त्यांचे नाव बदलून मोदी यांनी स्वतःचे नाव स्टॅडियमला दिले नसते. ■ ■ ■

पुरुषोत्तम संबोधी

'मुंह मे संविधान बगल मे मनुस्मृति'

आपण आपल्या संपादकीयच्या माध्यमातून 'मुंह मे संविधान बगल मे मनुस्मृति' हे एक नवीन म्हण मांडली आहे. ज्याप्रमाणे 'मुंह मे' राम, बगल मे छुरी' ही म्हण रुढ झालेली आहे. त्याचा परत्यव बीफ निर्यातीच्या माध्यमातून दिसून येतो. काही वर्षांपूर्वी गाईचे मास निर्यातीमध्ये नवव्या नंबरवर असणारा भारत आज दुसऱ्या नंबरवर आहे, त्याप्रमाणेच संविधानाचा उद्यो-उद्यो करून त्यातीलच काही कलमांच्या आड लपून, संविधानाला हादर देऊन असंविधानिक कामे केली जात आहेत. बहुजन समाजाला चपळ नावाची अफूची गोळी दिलेली असल्यामुळे ते ती उपक्रम बसलेली आहेत, त्यामुळे त्यांना चांगले-वाईट, खरे-खोटे, रोग्य-अरोग्य, हिताचे-अहिताचे कळत नाही. म्हणून अल्पसंख्यांक लोक बहुसंख्यांकांवर अनिर्बंधित सत्ता गाजवतात. आपले अभिर्नंदन असेच विषय घेऊन आमच्या ज्ञानात भर टाकावी ही विनंती! ■ ■ ■

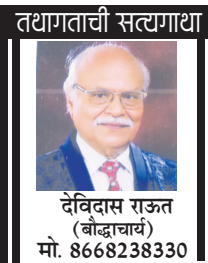
भिमराव परचरमोल तेव्हारा जि. अकोला

चांडालीका प्रकृतीची धम्मदीक्षा

असहाय आहे.' आनंद उतरला. मातंगी आत गेली आणि कन्येला वदली, 'आनंदाचा या विवाहाला नकार आहे.' ती कन्या ओरडली, 'माते, तुझी पिशाच्च विद्या कोठे आहे?' माता उत्तरली, 'माझी पिशाच्च विद्या तथागतपुढे प्रभावहीन आहे.' ती कन्या ओरडून म्हणाली, 'द्वार बंद कर आणि त्याला बाहेर जाऊ देऊ नको. या रात्री तो मला राखण करून माझा पती कसा होत नाही तेच मी पाहते.'

मातेने तेच केले जे तिच्या कन्येला हवे होते. रात्र झाली तशी त्या मातेने श्रेयागृहात सेज सजविली. कन्याने सर्वोत्तम श्रृंगार केला. ती श्रेयागृहात प्रवेश करती झाली. आनंद मात्र ज्ञान साधनेत होता. त्या मातेने आपल्या पिशाच विद्येचा प्रयोग केला. विद्येचा परिणाम असा झाला की, शयागृहात आग लागली. त्या मातेने आनंदाची वस्त्रे घट्ट पकडली. ती त्याला म्हणाली, 'जर तू माझ्या कन्येशी विवाहबद्ध होणार नसशील तर मी तुला या आगीत झोकून देईन.' तरीही आनंद नमला नाही. माता आली कन्या दोघाही पराजित झाल्या. असहायतेने त्यांनी आनंदाला मूक केले. परत गेल्यावर आनंदाने तथागतांना जे घडले ते सर्व कथन केले. दुसऱ्या दिवशी ती कन्या आनंदाच्या शोधात जेतवनी आली. आनंद भिक्षाटनाला निघण्याच्या तयारीत होता. आनंदाने तिला पाहिले. तो तिला टाळू पहात होता. परंतु आनंद जेथे

मो. 8668238330

माता संतप्त जाहली आणि म्हणाली, 'तू असे कदाचित करू नये. तू माझी पुत्री आहेस. तुला कसे ठेवेलच पाहिजे. तू त्या आनंदद्वाराच्या श्रमणासी विवाहबद्ध होण्यास एवढी आतुर का आहेस? मी तुझा विवाह दुसऱ्या एखाद्या अधिक योग्य माणसाशी आयोजित करेल'कन्या म्हणाली, 'दोनच पर्याय आहेत. मृत्यू किंवा आनंदाशी विवाह. माझ्याकरिता तिसरा पर्याय नाही.' माता म्हणाली 'तू माझी मानखंडना का करू इच्छते ?' ती कन्या उत्तरली, 'आहे तू खरेच जर माझ्यावर माया करीत असशील तर मला हवे ते करू द्यावे.' मातेने मात्तार घेतली. तिने आपले आक्षेप परत घेतले. कन्येने केशवपन केले. त्यानंतर ती कन्या तथागतपुढे उपस्थित झाली आणि म्हणाली, 'तथागतांच्या निर्देशानुसार मी केशवपन केले आहे.' त्यानंतर तथागतांनी तिला विचारले, 'तुला काय हवे आहे? त्याच्या देहाच्या कोणत्या अवयवावर तू अनुरक्त

बुधवार, २८ जानेवारी २०२६

Wednesday, 28 January 2026

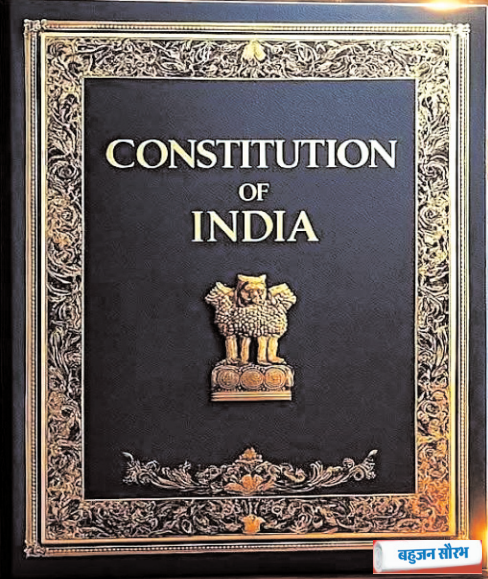
आपण आपला 77 वा प्रजासत्ताक दिन साजरा करत असताना, सत्तेत असलेल्यांसाठी आणि देशातील नागरिकांसाठी आत्मपरीक्षण करण्याचा हा काळ आहे. निःसंशयपणे, जगातील सर्वात मोठ्या लोकशाहीची प्रतिष्ठा आपल्या संवैधानिक संरंथाच्या लोक-अनुकूल आणि जबाबदार स्वरूपामुळे सुनिश्चित होते. तथापि, आपल्या लोकशाहीवर व्यवस्थेचे वर्चस्व नसणे आवश्यक आहे. नागरिकांचे जीवन सुरळीत असले पाहिजे आणि त्यांना सत्तेत आणि प्रशासनात प्रवेश मिळवण्यास अडथळा येऊ नये. त्याच वेळी, नागरिकांनी संवैधानिक संरंथाच्या कामकाजावर आणि जबाबदारीवर बारकाईने लक्ष ठेवले पाहिजे. देशातील स्वतंत्र माध्यमे सार्वजनिक हिताचे रक्षण करण्यात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावू शकतात.

भारतीय संविधान हे केवळ राष्ट्रचे एक साधे कायदेशीर मजकूर नाही, तर एका संस्कृतीच्या जाणीवेचे, त्याच्या संघर्षांच्या आठवणीचे आणि भविष्यासाठीच्या स्वप्नांचे जिवंत दस्तऐवज आहे.त्या ऐतिहासिक क्षणाचे साक्षीदार आहे जेव्हा शतकानुशतके गुलामगिरीतून मुक्त होऊन, भारताने स्वतःला एक सार्वभौम, लोकशाही आणि न्याय राष्ट्र म्हणून आकार देण्याचा संकल्प केला. 26 जानेवारी 1950 रोजी अंमलात आलेले संविधान केवळ शासन व्यवस्था स्थापन करण्यापुरते मर्यादित नव्हते; तर त्याने लाखो भारतीयांना प्रतिष्ठा, समानता आणि स्वातंत्र्याची हमी देखील दिली. या विविध देशात, भाषा, धर्म, जाती आणि संस्कृतींच्या विविधतेला एकत्र करणे सोपे नव्हते, परंतु संविधानाने हे अशक्य वाटणारे काम शक्य केले. संविधानाच्या प्रभासात भारताच्या सामाजिक, राजकीय आणि न्यायालयीन व्याख्यांदारे स्वतःला पुन्हा शोधून काढले आहे आणि बदलत्या समाजाच्या गरजांशी सतत जुळवून घेतले आहे. आज जेव्हा लोकशाही, संस्थात्मक संतुलन आणि नागरी हक्कांबद्दल नवीन प्रश्न उपस्थित केले जात आहेत, तेव्हा संविधानाची भूमिका आणखी महत्त्वाची बनते. संविधानाने केवळ शासनाची रचनाच मांडली नाही तर विविध समाजाला एकत्र आणण्याचे काहीही केले. कालांतराने, त्यात सुधारणा करण्यात आल्या आहेत, व्याख्या बदलल्या आहेत आणि

हसणे विसरू नका, तेच आयुष्य सुंदर करते. अश्रूंनी कधीही समस्या सुटत नाहीत.

संविधान केवळ कायदा नाही, तो आपल्या भविष्यासाठीचा करार आहे...

नवीन आव्हानांना तोंड देण्याचे प्रयत्न करण्यात आले आहेत, परंतु त्याचा मूळ आत्मा आजही तितकाच प्रासंगिक आहे. संविधानाचा मसुदा तयार करणे ही एक ऐतिहासिक कामगिरी होती. संविधान सभेने देशातील विविध प्रदेश, वर्ग, भाषा आणि विचारसरणीचे प्रतिनिधित्व केले. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या अध्यक्षतेखालील मसुदा समितीने जगभरातील अनेक संविधानांचा अभ्यास केला आणि भारताच्या परिस्थितीला अनुकूल अशी संतुलित चौकट तयार केली. या प्रक्रियेत, स्वातंत्र्य, समानता आणि बंधुत्वाचे आभार केंद्रस्थानी होते. संविधानाचे उद्दिष्ट केवळ राजकीय स्वातंत्र्याचे नव्हते, तर सामाजिक आणि आर्थिक समानतेचा पाया रचणे, शतकानुशतके वंचित असलेल्या वर्गांना न्याय सुनिश्चित करणे हे देखील होते आणि आहे. मूलभूत अधिकार हे संविधानाचे हृदय मानले जातात. अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य, समानता, धर्म आणि जीवनाचे स्वातंत्र्य आणि वैयक्तिक स्वातंत्र्य यासारखे अधिकार नागरिकांना राज्याच्या जुलूमशाहीपासून वाचवतात. संघराज्यीय रचना ही भारतीय संविधानाची एक विशिष्ट वैशिष्ट्य आहे. केंद्र आणि राज्य सरकारांमधील अधिकारांचे विभाजन देशाच्या विविधतेचा आदर करते. ही व्यवस्था प्रादेशिक आकांक्षा देखील सामावून घेत राष्ट्रीय एकता राखते. तथापि, केंद्र आणि राज्य सरकारांमधील संबंधांमध्ये कालांतराने तणाव देखील निर्माण झाला आहे. मूलभूत अधिकारांनी भारतीय लोकशाहीला चैतन्यशील ठेवले आहे आणि नागरिकांना त्यांचे विचार व्यक्त करण्याची, निषेध करण्याची आणि न्याय मिळविण्याची परवानगी दिली आहे. न्यायपालिकेने वेळेवेळी या अधिकारांचा अर्थ लावला आहे आणि त्यांचा विस्तार केला आहे, जसे की जीवनाच्या अधिकारात प्रतिष्ठा, गोपनीयता आणि स्वच्छ वातावरण समाविष्ट करून. मूलभूत कर्तव्यांचा समावेश संविधानाच्या नैतिक दृष्टिकोनाचे प्रतिबिंबित करतो. अधिकारांसोबत कर्तव्यांचा समावेश आपल्याला आठवण करून देतो की लोकशाही केवळ मार्गवांदारे चालत नाही तर जबाबदार नागरिकत्वाद्वारे सक्षम केली जाते. संविधान नागरिकांकडून राष्ट्राची एकता, सांस्कृतिक वारसा आणि पर्यावरणाचे रक्षण करण्याची अपेक्षा करते. आर्थिक संसाधनांचे वितरण, प्रशासकीय अधिकार आणि राजकीय

बहुजन सौल

मतभेदांनी वारंवार संघराज्यीय संतुलनाला आव्हान दिले आहे. संविधानाचे रक्षण करण्यात न्यायपालिकेने महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली आहे. मूलभूत संरचना सिद्धांताद्वारे स्वतंत्र आणि मजबूत न्यायव्यवस्था, संविधानाच्या मूळ भावनेशी तडजोड केली जाणार नाही याची खात्री केली. देशातील लोकशाहीच्या समृद्ध परंपरा केवळ सार्वजनिक सहभागानेच जपल्या जाऊ शकतात. आपले प्रौढ मतदार आपली लोकशाही बळकट करण्यात आणि पारदर्शक बनवण्यात निर्णायक भूमिका बजावू शकतात. भारतीय लोकशाहीतील श्रीमंत व्यक्ती, ताकदवान मतदार, विवेकपूर्ण मतदानाद्वारे, सामाजिकदृष्ट्या जागरूक, प्रामाणिक आणि सामान्य उमेदवारांना लोकप्रतिनिधी संस्थांमध्ये निवडून देतात. अलिंकडच्या काळात, भारतातील लोकशाहीमध्ये महिल्लांचा सक्रिय सहभाग वाढला आहे. त्यांच्या मतदानाचा टक्काही वाढला आहे. खरं तर, त्यांनी अनेक राज्यंमध्ये सरकारे स्थापन करण्यात निर्णायक भूमिका बजावली आहे. आज, शेतीपासून अवकाशापर्यंत,

विकास परसराम मेश्राम

मो. 7875592800

आणि कर्तविक उमेदवारांचे वर्चस्व तेव्हाच दूर होऊ शकते जेव्हा मतदार, विवेकपूर्ण मतदानाद्वारे, सामाजिकदृष्ट्या जागरूक, प्रामाणिक आणि सामान्य उमेदवारांना लोकप्रतिनिधी संस्थांमध्ये निवडून देतात. अलिंकडच्या काळात, भारतातील लोकशाहीमध्ये महिल्लांचा सक्रिय सहभाग वाढला आहे. त्यांच्या मतदानाचा टक्काही वाढला आहे. खरं तर, त्यांनी अनेक राज्यंमध्ये सरकारे स्थापन करण्यात निर्णायक भूमिका बजावली आहे. आज, शेतीपासून अवकाशापर्यंत,

तिसरी मुंबई : भारतीय प्रजासत्ताकाची सभ्यता...

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी आपल्या राज्य घटनेत देशाची सभ्यता म्हणजे सिव्हिलायजेशन कसे असावे याचे प्रारूप दिले आहे. नागरिकरण व संस्कृती ही देशाची सभ्यता ठरवत असते. त्यावरून विकसित भारत घडविण्यासाठी केंद्र सरकार व राज्य सरकार प्रयत्न करीत आहे. राज्याचे मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी दावोस येथे जाऊन महाराष्ट्रासाठी मोठ्या प्रमाणावर गुंतवणूक आणण्याचे प्रयत्न केले. ‘तिसरी मुंबई’ उभारण्याची घोषणा ही त्या प्रयत्नांचे प्रतीक मानली जाते. जागरिक भांडवल, सॉफ्ट सिटी, पायाभूत सुविधा, जागतिक ज्ञान, तंत्रज्ञानाचा वापर आणि गरिबाना विकास हा प्रयत्न आज महाराष्ट्राच्या भविष्यासाठी आश्वासक म्हणून मांडला जात आहे. मात्र 26 जानेवारी 1950 रोजी भारताला प्रजासत्ताक बनवणाऱ्या डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांच्या पार्श्वभूमीवर हा प्रश्न उपस्थित होतो की हा विकास कोणत्या सभ्यतेला पुढे नेणारा आहे जे की डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे स्वप्न होते. दावोस हे जागतिक अर्थसत्तेचे प्रतीक आहे. तिथे या विकासाचा अर्थ हा गुंतवणूकदारांच्या विश्वास, नफा, स्पर्धा आणि बाजार मिळवून देणे हा होतो. तर राज्यांची भूमिका ही ‘सुविधादाता’ म्हणून असते. ती जबाबदारी मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी घेतली आहे. ‘मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांचा विकासदृष्टीकोन याच जागतिक चौकटीत बसतो. यात आर्थिक वेग आहे, पण सामाजिक न्यायाचा प्रश्न दुय्यम उरण्याचा धोका कायम असतो. हजारो वर्षांपांेची सभ्यता ही विषमता जगणारी रचना होती. भारतीय समाजाची पारंपारिक सभ्यता ही जन्मावर आधारित दर्जा

बहुसंख्यांकासाठी होती. तिसरी मुंबई ही रागवड, कोकण, पेण या भागातील शेतकरी, मच्छीमार, आदिवासी यांच्या जमिनीवर उभी राहत आहे. त्यामुळे या लोकांचे विस्थापन होणार आहे. या विस्थापनाला विकासाची किंमत म्हटले जात आहे. तर हे नवीन विकसित शहर गुंतवणूकदारांसाठी केवळ कामगार म्हणून बघितले जात असले तरी ती आधीच्या विषम सभ्यतेचीच आधुनिक आवृत्ती ठरेल. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या संविधानिक चौकटीला अनुसरून असलेली नवी सभ्यता ती कशी असू शकते.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी दिलेली संविधानिक चौकट ही जुन्या सभ्यतेला पर्याय म्हणून उभी राहिली पाहिजे. ती या चौकटीची मूलतत्वे होती की जन्मारेवजी नागरिकत्व मिळवे, परंपरेऐवजी हक्क द्यावे, सत्तेपेक्षा मानवी प्रतिष्ठा

रवींद्र दांडगे

94045 45238

माणसासाठी असावा, माणूस विकासासाठी नक्क, हाच संदेश आज प्रजासत्ताक दिनाच्या निमित्ताने तुमच्या आयच्याआपल्यापर्यंत पोहचला जावा. सर्वोान प्रजासत्ताक दिनाच्या हार्दिक शुभेच्छा. ■ ■

संविधान तुमची ढाल आहे, पण ती सांभाळण्याची ताकद तुमच्यात हवी!

जातील. माझा अपमान झाला, मला देशद्रोही म्हटले गेले, पावलोपावली मला रोखले गेले; पण मी थांबलो नाही. कारण माझ्या लेखणीत लाखो मूक लोकांचा आवाज होता. प्रजेपासून नागरिकत्वापर्यंतचा प्रवास हजारो वर्षांपासून या देशात ‘मनुस्मृतीचा’ कायदा चालत होता, ज्याने माणसाला विषमतेत वाटले होते. मी तो कायदा नाकारून तुम्हाला हे नवीन संविधान दिले आहे. या संविधानाने तुम्हाला ‘प्रजे’चे ‘नागरिक’ बनवले आहे. कालपर्यंत तुम्ही जमीनदारांचे गुलाम होता, आज तुम्ही या देशाचे मालक आहात.

आज राजा राणीच्या पोटातून नाही, तर तुमच्या मतपेटीतून जन्माला येतो. तुमच्या एका मताची किंमत देशाच्या पंतप्रधानांच्या मताइतकीच आहे. हे मत कधीही विकू नका. हे संविधान तुम्हाला केवळ अन्न, वस्त्र, निवारा देत नाही, तर ‘प्रतिष्ठा’ देते.

तीन गंभीर इशारे संविधान कितीही चांगले असले, तरी ते राबवणारी माणसे जर वाईट असतील, तर संविधान शेवटी वाईटच ठरेल. म्हणून मी तुम्हाला तीन धोक्यांचा इशारा देतो, सामाजिक लोकशाहीची गरज - 26 जानेवारी 1950 ला आपण विसंगतीच्या जीवनात प्रवेश करत आहोत.

डॉ. जयप्रकाश बोधी राजकारणात “एक माणूस, एक मत” यासुसुर समानता असेल, पण सामाजिक आणि आर्थिक जीवनात आजही विषमता आहे. जर ही विषमता लवकर दूर झाली नाही, तर विषमतेचे बळी या लोकशाहीच्या रचनेला उद्ध्वस्त करतील. विभक्ती (Hero Worship) टाळा धर्मात ‘भक्ती’ हा मुक्तीचा मार्ग असू शकतो, पण राजकारणात भक्ती ही अंधगती आणि हुकूमशाहीचा हमखास मार्ग आहे. कोणत्याही नेत्याला-अगदी मलाही-

इतके मोठे करू नका की तुम्ही स्वतःचा विचार करणे थांबवाल. तुमची बुद्धी वापरा आणि ‘नायक पूजा’ टाळा. संविधानिक मार्गांचा अवलंब करा जोपर्यंत संविधान नव्हते, तोपर्यंत सत्याग्रह आणि कायदेभंग ठीक होते. पण आता आपल्याकडे घटनात्मक मार्ग उपलब्ध असताना आपण ‘अराजकतेचे व्याकरण’ थांबवले पाहिजे. हिंसा सोडा आणि न्यायालयाचे तसेच संसदेचे दरवाजे ठोकवायला शिका.

रथ पुढे न्या! मी माझे काम केले आहे. शतकानुशतके चिखलात अडकलेला रथ मी बाहेर काढून रस्त्यावर आणून ठेवला आहे. आता तो पुढे नेण्याची जबाबदारी तुमची आहे. जर तुम्हाला तो पुढे नेता आला नाही, तर तो तिथेच ठेवा, पण किमान मागे जाऊ देऊ नका! शिस्त द्या, संघटित व्हा आणि संघर्ष करा! केवळ पदव्या मिळवण्यासाठी शिकू नका, तर न्याय-अन्यायाची ओळख होण्यासाठी शिका. अन्यायाविरुद्ध कधीही गप्प बसू नका. हे संविधान तुम्हाला ‘सिंह’ बनवेल, आता मेंढरासारखे रडणे थांबवा. उठा, जागे व्हा आणि तुमची गमावलेली प्रतिष्ठा पूर्णपणे मिळवण्यांत थांबू नका! ‘संविधान बचाव, देश बचाव’! ■ ■

लष्करापासून आंतरराष्ट्रीय क्रीडा क्षेत्रापर्यंत, क्षेत्रात विशिष्ट उसा उमटवणाऱ्या महिल्लांना अधिक सक्षम करण्याची गरज आहे. महिल्लांचे शिक्षण, सुरक्षितता आणि आरोग्य यांना आपल्या सरकारांनी प्राधान्य दिले पाहिजे. जनधन खाती मोठ्या प्रमाणात उघडणे, गृहनिर्माण योजनांतर्गत मालमत्ता हक्क आणि स्वयंसहाय्यता गटांमध्ये सहभाग यामुळे देशातील लाखो महिल्लांना सक्षम बनवले आहे. त्याच वेळी, जगातील सर्वात मोठी तरुण लोकसंख्या असलेले आपण भाग्यवान आहोत. आज गरज या तरुण लोकसंख्येसाठी पुरेसा आणि वेळेवर रोजगार सुनिश्चित करण्याची आहे. कौशल्य विकास कार्यक्रमांनी त्यांच्यासाठी स्वावलंबी होण्याचा मार्ग सुनिश्चित केला पाहिजे. जर आपण प्रत्येक तरुणाला रोजगार मिळवून देऊ शकलो, तर आपण विकसित भारताचे ध्येय वेळेअधीनच साध्य करू शकतो. रोजगाराच्या शोधात जगभर भटकणाऱ्या तरुणांना आपल्या देशात समाननीय रोजगार उपलब्ध करून देण्यासाठी आपण प्रयत्न केले पाहिजेत. दुसरीकडे, देशाची अन्न सुरक्षा सुनिश्चित करणाऱ्या शेतकऱ्यांना योग्य भाव देण्यासाठी आणि प्रयत्नांना गती दिली पाहिजे. कमी व्याजदराची कर्जे, बियाणे आणि खते उपलब्ध करून आपण त्यांचा मार्ग सुकर करू शकतो. प्रधानमंत्री किसान सन्मान योजनेने शेतकऱ्यांना निश्चित दिलासा दिला आहे, परंतु या दिशेने बरेच काही करायचे आहे. न्यायिक सक्रियता आणि न्यायालयीन अतिरेक यांच्यातील संतुलन राखणे हा आज गंभीर चर्चेचा विषय आहे. संविधानाच्या प्रभासात सुधारणांनी देखील महत्त्वाची भूमिका बजावली आहे. सामाजिक-आर्थिक बदलांना प्रतिसाद म्हणून संविधानात लवचिकता आणण्यासाठी सुधारणा करण्यात आल्या. जमीन सुधारणा, पंचायती राज, शिक्षणाचा अधिकार आणि आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांसाठी आरक्षण यासारख्या तत्तुदी समाजाला अधिक समावेशक बनवण्याचे प्रयत्न आहेत. तथापि, काही सुधारणा राजकीय हितसंबंधांनी प्रेरित असल्याचा आरोप झाला आहे, ज्यामुळे संविधानाच्या मूळ भावनेला धक्का बसला आहे. संविधान केवळ कागदावरच नाही तर प्रत्यक्षात जगले पाहिजे आणि यासाठी, संवैधानिक राजकीय संस्कृती आवश्यक आहे. सामाजिक न्याय हे एक अणु स्वप्न राहिले आहे. जात, धर्म आणि लिंगावर आधारित भेदभाव पूर्णपणे काढून टाकण्यात आलेला नाही. संविधानाने समानतेचे आश्वासन दिले होते, परंतु सामाजिक मानसिकता बदलणे ही एक दीर्घ प्रक्रिया आहे. महिल्लांची सुरक्षा आणि समान संधी, आदिवासींचे हक्क आणि अल्पसंख्याकांचे संरक्षण यासारखे मुद्दे अनुन्वी समाजाला संवैधानिक आदर्शाविरुद्ध आव्हान देतात. डिजिटल युगाने संविधानासमोर नवीन आव्हानेही उभी केली आहेत. संविधानाचे रक्षण करणे ही केवळ न्यायालयाचे किंवा सरकारची जबाबदारी नाही तर प्रत्येक नागरिकाचे नैतिक कर्तव्य आहे. ■ ■

15 ऑगस्ट - इंग्रजी गुलामगिरीतून मुक्ती तर 26 जानेवारी - अमानवीय धार्मिक गुलामगिरीतून मुक्ती

भारतात दरवर्षी 2 राष्ट्रीय सण साजरे केले जातात. 15 ऑगस्ट स्वातंत्र्य दिवस व 26 जानेवारी संविधान दिवस याचे गणतंत्र दिवस, प्रजासत्ताक दिवस म्हणून नामकरण करण्यात आले. ‘स्वातंत्र्याचा उत्सव/जस्र’ या रूपात दोन्ही त्योहार एक सारखे साजरे केले जातात जेव्हा की दोन्ही दिवसांचे महत्व वेगवेगळे आहे. 15 ऑगस्ट 1947 ला देश 150 वर्षांच्या इंग्रजांच्या गुलामगिरीतून स्वतंत्र झाला, परंतु 26 जानेवारी 1950 (समता, स्वातंत्र, बंधुत्व, यावर आधारित संविधान लागू झाल्या पासून) पासून देश हजारो वर्षांच्या मनुवादी सामाजिक विषमता, सामाजिक शोषण, उत्पीडना, अस्पृश्यता, अमानवीय व्यवहार या पासून स्वतंत्र झाला. मनुवादी सनातन व्यवस्थेने 90 टक्के जनतेस मानवीय अधिकारापासून दूर ठेवले, गुलामीचे जीवन जगण्यास बाध्य केले व फक्त 10 टक्केसमूह लोककंडे अधिकार, सत्ता व शासन होते ज्यामुळे देशावर जवळपास 1000 वर्षे मुगलांनी, 150 वर्षे इंग्रजांनी राज्य केले व देशाची एकता व अखंडता यावर आघात झाला. नागरीकास आम्ही स्वतंत्र कसे झालो हे सांगण्याच्या आधी ‘आम्ही गुलाम कसे व का झालो व राहलो?’ याची जाणकारी घ्यायला पाहिजे. 26 जानेवारीला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या योगदानाला देश व सरकार किती सन्मान देते हा आत्मपरीक्षण करण्याचा विषय आहे. 15 ऑगस्ट 1947 ला इंग्रजाची सत्ता संपुष्टात आल्यावर देशाचे संविधान/घटना बनविण्याची जबाबदारी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्यावर सोपवली गेली. डॉ. बाबासाहेब यांनी ही जबाबदारी उत्कृष्टरित्या पार पाडली. भारतीय संविधानाचे शिल्पकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आहेत. देशाला स्वातंत्र्य मिळून व संविधान लागू होऊन 75 वर्षे पूर्ण झालीत. सत्ताधारी पक्ष (मग तो काँग्रेस असो की भाजपा) तसेच प्रशासन नेहमी मनुवादी विचारसरणीच्या हातात राहले यांनी नेहमी डॉ. बाबासाहेबांचे योगदान, कार्य झाकून ठेवण्याचा प्रयत्न केला, बराच काळ त्यांना यामध्ये यशही मिळले. परंतु सूर्याला निर्याकड झाकून ठेऊ शकत नाही आणि याचा प्रत्यय आज येत आहे. कोणताही राजकीय पक्ष असो त्याला संविधान व डॉ. बाबासाहेब यांचे नियमित स्मरण करावे लागत आहे, काँग्रेस आणि भाजपामध्ये तर जणू स्पर्धाच पहयला मिळत आहे. दाखवायचे आणि खायचे दात वेगवेगळे ठेवले नाहीत

सोपविला जाऊ शकत नाही. काँग्रेस व महात्मा गांधी जे हिंदू समाज व अस्पृश्य समाजाचे वास्तविक प्रतिनिधी असण्याचा दिखवाव करीत होते व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांना विरोध करीत होते, अस्पृश्य समाजास स्वतंत्र राजकीय अधिकार देण्यास पुजारा विरोध करीत होते. काँग्रेस व महात्मा गांधी शिख, मुस्लीम समाजास स्वतंत्र मतदार संघ देण्यास तयार, अनुकूल होते परंतु अस्पृश्य वर्गास स्वतंत्र मतदार संघ देण्यास अजिबात तयार नव्हते. अस्पृश्य वर्गाच्या स्वतंत्र मतदार संचाविरुद्ध गांधीजींचे आमरण उपोषण व त्या नंतर चा ‘पुणे करार’ सर्वोान माहित आहे. गोलमेज परिषदेत महात्मा गांधी व हिंदू समाजाच्या प्रतिनिधींनी सार्थक भूमिका घेऊन डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व इतर प्रतिनिधींशी योग्य समन्य सधला असता तर कदाचित अखंड भारत 10 वर्षांपूर्वीच पेटविस संविधान दिवस राष्ट्रीय सण (पर घर संविधान) म्हणून साजरा करायला पाहिजे. कारण गणतंत्र, लोकशाही, प्रजासत्ताक ही संविधानाची अमूल्य देण आहे व संविधानामुळेच गणतंत्र, प्रजासत्ताक व लोकशाही सुरक्षित आहे. भारताचे संविधान संप्रभु, धर्म निरपेक्ष, व ईमानदारीने संविधानाच्या मार्गावर वाटचाल केली तर भारताला विकसित राष्ट्र, महाशक्ति बनण्यास कोणीच थांबवू शकत नाही. भारताला स्वातंत्र्य 10 वर्षांपूर्वीच मिळू शकले असते जर गोलमेज परिषद यशस्वी झाली असती. नोव्हेंबर 1930 ते नोव्हेंबर 1933 या अवधीत गोलमेज परिषद लंदन इथे संघर्ष झाली. ही परिषद

लक्ष्मण बोरकर

मो. 7709318607

समाजवादी, लोकतांत्रिक गणतंत्र घोषित करते व आपल्या सर्व नागरिकांसाठी सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक न्याय विचार, अभिव्यक्ति, आस्था, धर्म व उपासनेची स्वतंत्रता प्रतिष्ठा व संधीची समानता याची ग्वांरंटी देते राष्ट्राची एकता, अखंडता व बंधुता सुनिश्चित करते. विधानास फक्त कायदा/कानून संबोधित करणे उचित नाही आहे जेव्हा की संविधान म्हणजे वास्तविक रूपात टिकून राहिल काय, मुळ उद्देश व मूलभूत अधिकार कायम राहतील काय यावर प्रश्नचिन्ह व आशंका निर्माण झाली आहे. बदलत्या काळात 26 जानेवारी संविधान दिवस चिरायु ठेवण्याची जबाबदारी भारतीय नागरिकांवर, विशेष करून इथल्या दलित, शोषित, आदिवासी, महिला, मागास वर्गावर आहे. कारण त्यांचे हक्क व मूलभूत अधिकार सुरक्षित, अबाधित राहण्याची हमी संविधानात निहित आहे. ■ ■

स्वाभिमानाचे स्मरणशिल्प - ७०

समतेचे अग्रदूत बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा ता. वरोरा जिल्हा चंद्रपूर

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पुतळा वरोरा जिल्हा चंद्रपूर येथील आहे वरोरा येथील मुख्य मार्गावर बाबासाहेबांच्या पुतळा असल्यामुळे गावातील नागरिक जास्त प्रमाणात दिनविशेष कार्यक्रम करण्यासाठी एकत्र येतात .डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांना अभिवादन करतात.

संवाद मित्र,कपिल नारनवरे 9370773608

लोटस पब्लिक स्कूल येथे वार्षिक स्नेहसम्मेलन

नागपूर : लोटस पब्लिक स्कूल आणि धम्मदिना सार्वजनिक वाचनालय न्यू नेहरू नगर, म्हाळगी नगर चौक येथे नुकतेच वार्षिक स्नेहसम्मेलन झाले. या प्रसंगी सर्वप्रथम विज्ञान प्रदर्शनी तसेच इतिहास प्रदर्शनीचे उद्घाटन शुभांगी रवी काळवाडे, सामाजिकसेवा यांच्या हस्ते करण्यात आले मुलांनी विज्ञान प्रदर्शनामध्ये विविध प्रकारचे मॉडेल्स ठेवले होते. ऐतिहासिक वारसा जोपासावा म्हणून इतिहासाला जिवंत ठेवणारे मॉडेल्स विद्यार्थ्यांनी तयार केले. या सर्वांचे कौतुक प्रमुख अतिथींनी केले. सर्व प्रथम महापुरुषांच्या प्रतिमांना माल्यार्पण करून सांस्कृतिक कार्यक्रमाला सुरुवात करण्यात आली. सांस्कृतिक कार्यक्रमाला नेहमी प्रमाणे तथागत भगवान गौतम बुद्धांच्या गीताने सुरुवात करण्यात आली कार्यक्रमानंतर विविध नृत्य, नाटिका (चवदार तळे आणि हिंदू कोड बिल), मोनो अ‍ॅक्ट, फॅशन

शो, पथनाटय आर्मी डान्स यांचे उत्कृष्ट आयोजन करण्यात आले.समगरीपय कार्यक्रमाला प्रमुख अतिथी म्हणून आयु पी.एस.व्ही. सुधकर, असीस्टंट जनरल मॅनेजर रिझर्व बँक ऑफ इंडिया उपस्थित होते. संस्थेचे अध्यक्ष आणि कार्यक्रमाध्यक्ष डॉ. प्रदीप आगवाले, संस्थेचे सचिव प्रा. नाना शेंडे, उपाध्यक्ष दिनकर वाठारे, सहसचिव ई.जि. रुपराज गौरी, कोषाध्यक्ष शिवदासजी वासे सदस्य भुराजी झरबडे, धम्मदिना सार्वनिक वाचनालयाच्या अध्यक्षा

डॉ. सरोज आगलावे, सचिव सुरेखा वासे. कोषाध्यक्षा जया गौरी, सदस्य भारती वाठारे, लोटस पब्लिक स्कूलच्या प्राचार्या कांचनलता नागदेवे, उपाचार्या अरुणा डकाके, प्रभारी पायल शंभरकर उपस्थित होत्या. शाळेतर्फे आणि धम्मदिना सार्वजनिक वाचनालया तर्फे विविध किड स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले होते. त्याचे बक्षिस वितरण प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते करण्यात आले. यामध्ये फ्रेंच भाषेत विद्यार्थ्यांनी स्वतःचा परिचय करून दिला

त्याकरिता फ्रेंच भाषा शिकविणाऱ्या राजेंद्र कळमकर यांनी प्रत्येक विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन पर बक्षिस दिले.या कार्यक्रमाचे संचालन सोनाली खोब्रागडे आणि सुवर्णा हरले यांनी केले तर, प्रास्ताविक प्रा. नाना शेंडे आणि आभार प्राचार्या कांचनलता नागदेवे यांनी केले. या कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेकरिता शाळेच्या पूर्ण शिक्षकांनी तसेच विद्यार्थ्यांनी आणि शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी देखील खूप मेहनत घेतली.

नगरसेवक निवडणूक आणण्यासाठी प्रयत्न केले : अॅड. सुरेश घाटे

नागपूर : काँग्रेस च्या डुबल्या जहाजाला नेहमीच वर उचलण्याचा प्रयत्न निरपेक्ष भावनेतून कर्मठ आंबेडकारी कार्यकर्ता निवडणुकीत नेहमीच प्रयत्नशिल राहत असल्यामुळे पार्टीचे प्रभाग 17 मधुन 3 काँग्रेस उमेदवारांना विजयी करण्यास सिंहाचा वाटा रि पाई - ऑ बँ डक री कार्यकर्त्यांचा होता असा दावा पॅथर अॅड. सुरेशचंद्र घाटे यांनी एका पत्रकाद्वारे केला आहे.

काँग्रेस च्या चिन्हवर त्यांची लढण्याची तयारी होती. पण ते शक्य झाले नाही. आंबेडकारी समाजाची राजकीय शक्ती नव्याचा स्वार्थपणा, तुकडेपणा, व दुराग्राही वृत्ती मुळे झाली असल्यामुळे भाजपा विरोधी काँग्रेस पक्षाचा दारार जगण्याची वेळ आली असुन नेते व तेवढेच समाजातील पांढरपेशी नोकरदार वर्ग विचारवंत, साहित्यिक, कवी हे ही जबाबदार असल्याचे पत्रकात म्हटले आहे.

भाजप-आर. एस. एस ला शिच्या हसडण्या ऐवजी त्यांचे वेळेचे फोन, शिस्त, कार्यकर्त्यांची फळी, फीड-बॅक व निवडणुकीच्या वेळेस काम करणाऱ्या विविध यंत्रणांचा समन्वय हे गुण आंबेडकारी कार्यकर्त्यांनी अंगिकार केल्यानेच समाजाचे भले होईल असे अॅड. सुरेश घाटे म्हणाले हिंदी मोर भवन मध्ये कार्यक्रम आयोजित करण्यात येणार असल्याचे पत्रकात म्हटले आहे. या प्रभागातील रामबाग, इमामवाडा निवासी अॅड. घाटे हे वयाच्या 80 व्या वर्षी निवडणुकीच्या रिंगणात उभे राहणार होते.

नवयुवक शाळेचे वार्षिक स्नेहसम्मेलन साजरे

क्रिडा व सांस्कृतिक कार्यक्रमातून विद्यार्थ्यांच्या सुस गुणांना चालना मिळते : अजय अग्रवाल

कामठी : ग्राम विकास एज्युकेशन सोसायटी द्वारा संचालित नवयुवक उच्च प्राथमिक शाळेच्या वार्षिक स्नेहसम्मेलनाचे उद्घाटन दिनांक 23 जानेवारी सायंकाळी 6 वाजता नगर परिषद कामठी चे नगराध्यक्ष अजय अग्रवाल यांच्या शुभ हस्ते करण्यात आले. याप्रसंगी उद्घाटन भाषणात स्नेहसम्मेलनातून विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास होतो क्रिडा व सांस्कृतिक उपक्रमातून विद्यार्थ्यांच्या अंगी असलेल्या सुस गुणांना चालना मिळते असे प्रतिपादन अजय अग्रवाल यांनी केले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी संस्थाध्यक्ष सिताराम रडके तर प्रमुख अतिथी म्हणून दिक्षाभूमी स्मारक समितीचे सदस्य भदंत नारायणकर महास्वामी, गटशिक्षणाधिकारी संगीता तभाने, नगरसेवक आकाश भोकरे, नगरसेविका साविता खांडेकर, माजी नगरसेवक प्रतिक पडोळे, प्रशांत

परिसरातील नागरिक बहुसंख्येने उपस्थित होते. याप्रसंगी अजय अग्रवाल नगराध्यक्ष व संगीता तभाने गट शिक्षणाधिकारी तसेच आकाश भोकरे नगरसेवक यांच्या शाळेच्या वतीने शाल, श्रीफळ व पुष्पगुच्छ देऊन सत्कार करण्यात आला. संस्थेच्या वतीने शाळेतील कार्यरत शिक्षक कर्मचाऱ्यांचा शाल, श्रीफळ, सन्मानचिन्ह व पुष्पगुच्छ देऊन सत्कार करण्यात आला. नवयुवक शाळेच्या विद्यार्थ्यांनी अनेक मनमोहक नृत्य व प्रेरणा देणारी नाटके सादर करून उपस्थितांची मनं जिंकली. कार्यक्रमाचे संचालन दिलीप मस्की यांनी तर प्रास्ताविक व अहवालवाचन मुख्याध्यापक विजय नंदनवार यांनी व आभार प्रदर्शन राजकुमार शेण्डे यांनी केले. कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी राखी बागडे, दिक्षा फुले, विभा सोनडवले, वैष्णवी शिंदे, कुंता शेण्डे व प्रियंका लाजेवार यांनी परिश्रम घेतले.

सविधान परिवारातर्फे गणतंत्र दिन

नागपूर : सविधान परिवाराच्या वतीने विश्वरत परमपूज्य डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा जाटतरोडी येथे 77 व्या गणतंत्र दिन व सविधान अमलबजावणी दिन साजरा करण्यात आला या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष माजी न्यायमूर्ती नरेश बनसोड प्रमुख पाहुणे प्रा. रमेश पिसे तसेच सथागार फाऊंडेशन व सविधान जगाचे संयोजक डॉ. माधव जांभुळे प्रामुख्याने उपस्थित होते याप्रसंगी ज्येष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते भाऊराव कोकणे. सुनील पाटील यांनी प्रजासत्ताक दिन व सविधान या संदर्भात माहिती दिली कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे प्रा. रमेश पिसे यांनी आपल्या भाषणात सविधानाचे महत्त्व हे सरकार करीत आहे व या देशातील सामान्य माणूस व विचारवंत यांच्यावर पाऊल ठेवून अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचा गळ दाबला जात आहे यावर समाजाने जागरूक झाले पाहिजे त्याचप्रमाणे कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे डॉ. माधव जांभुळे यांनी, या देशात हकुमशाही निर्माण करण्याचे षडयंत्र

आणून पाडले पाहिजे याप्रसंगी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष न्यायमूर्ती नरेश बनसोड यांनी आव्हान केले की प्रत्येक नागरिकांनी आपल्या घरी सविधान ठेवून येणारा पिढीला त्याचे वाचन करणे व त्याचा अभ्यास करणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक सविधान परिवाराचे मुख्य संयोजक प्रा. राहुल मून यांनी केले कार्यक्रमात मोठ्या संख्येने कार्यकर्ते उपस्थित होते मनोज बावनकुळे राजू थुल नरेश खडसे भावरावजी कोकणे मुकुंद दूध मोगरे दिलीप बागेश्वर प्रदीप नारायण दिनेश ढाकणे प्रशांत ढाकणे सिद्धार्थ कांबळे अशोक उके अंडवोकेट बाबुलाल मेश्राम जितेंद्र जिभे मच्छिंद्र साळवे राजेंद्र गणविर प्रमोद मून राजू चव्हाण संजय ठवरे योगेश नाईक इत्यादी कार्यकर्ते प्रामुख्याने उपस्थित होते शेवटी आभार प्रदर्शन ज्येष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते दिनेश वाघमारे यांनी केले शेवटी तिरंग्याला सलामी दिली व कार्यक्रमाची संगता झाली.

सविधान चौकात प्रास्ताविकेचे वाचन

नागपूर : 77 व्या गणराज्य दिन निमित्ताने बसपाच्या वतीने सविधान चौकात प्रदेश सचिव प्रा. सुनील कोचे, जिल्हा प्रभारी रंजना ढोरे, जिल्हाध्यक्ष योगीराज लांजेवार यांनी बाबासाहेब आंबेडकरांना माल्यार्पण केल्यावर बसपा नेते उत्तम शेवडे यांनी भारतीय सविधानाच्या प्रास्ताविकेचे सार्वजनिक रित्या वाचन केले. यावेळी 'गणराज्य दिन चिरायू हो, सविधान के सम्मान में बी. एसपी मैदान मे, महापुरुषो के सम्मान में बी. एसपी मैदान मे, भारतीय सविधानाचा विजय असो, भारतीय सविधानाचे शिल्पकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा विजय असो, भारत देशाचा विजय असो' आदी गगनभेदी घोषणा देण्यात आल्या. यावेळी प्रामुख्याने वर्षा सहारे, रमा इंगळे, आस्था शेवडे, नितीन वंजारी, सदानंद जामगडे, आशिष आवळे, अंकित थुल, राजेश नंदेश्वर, अजय शेवळे, सचिन यामनवटकर, प्रीतम शंभरकर, विलास शेळके, जितेंद्र पाटील, जगदीश गेडाम, संभाजी लोखंडे, राजेंद्र सुखदेवे, संगीतबाबू इंगळे, जीवन वाळके, भानुदास ढोरे, प्रकाश फुले, रत्नाकर मेश्राम, हेमंत बोरकर, अनिल मेश्राम, अविनाश गेडाम, नरेंद्र सोमकुवर, सुमित जांभुळकर, सतीश शेळके, स्वप्निल ढवळे, दिलीप लांडगे, सुरज बोरकर, अमित गजभिजे, कवेश शिसले यांच्या सहित मोठ्या संख्येने पदाधिकारी व कार्यकर्ते प्रामुख्याने उपस्थित होते.

सध्याच्या चित्रपटातून साहित्य हरवले : बी. जेयामोहन

संवादमित्र प्रवीण गांगुर्डे, पुणे : सध्याच्या चित्रपटातून साहित्य हरवले आहे, म्हणून त्याच प्रकारचा आशय असणारे चित्रपट तयार होत असून, त्यात नवीन काही येत नाही, असे मत तमिळ लेखक आणि पटकथा लेखक बी. जेयामोहन यांनी व्यक्त केले. पुणे आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सवात तमिळ लेखक आणि पटकथा लेखक बी. जेयामोहन हे विजय तेंदुलकर स्मृती व्याख्यानात 'कादंबरी ते चित्रपट' या विषयावर बोलत होते. त्यांचा ज्येष्ठ नाटककार सतीश आळेकर यांनी परिचय करून दिला. जेयामोहन म्हणाले, 'सध्याचे चित्रपट हे दुसऱ्या चित्रपटावरून बेतलेले असतात. त्यातून साहित्य हरवलेले आहे. म्हणून त्याच त्याच प्रकारचे चित्रपट दिसतात. पाच ते सहा आशयसूत्र सगळीकडे समान दिसते. एका चित्रपटात तर ते पाच सहा आशयसूत्र एकाचवेळी घेण्यात आले होते.' कादंबरी विषयी बोलताना त्यांनी सांगितले, की कादंबरीमध्ये कलात्मक आणि व्यावसायिक असे दोन प्रकार असतात. कलात्मक कादंबरीमध्येही तीन प्रकार असतात. त्यात अभिजात, आधुनिकतावादी आणि आकृतीबंद नसलेल्या कादंबऱ्या असतात. अभिजात कादंबरीमध्ये तत्त्वज्ञात्मक चर्चा असते आणि त्या संस्कृतीचे यथार्थ चित्रण करतात. हा खूप उच्च दर्जाचा प्रकार आहे. आधुनिकतावादी कादंबरी ही व्यक्तिवादी असते. त्यात एका व्यक्तीभोवती फिरणारे कथानक असते. त्यात व्यक्ती, विरोधाभास असतो, ज्या चित्रपटासाठी उपयुक्त असतात. 'ते म्हणाले, की तदन व्यावसायिक कादंबऱ्या या पूर्ण नसतात. मात्र त्यातून उत्तम दिग्दर्शक चांगला चित्रपट तयार होऊ शकतो.' ते म्हणाले, 'दोन वर्षे भिकारी

म्हणून देशभर फिरलो. एक खून पाहिला आणि त्यातून येळम उलगम ही कादंबरी आणि नान कळडल हा चित्रपट तयार झाला. आता द अबीस या नावाने इंग्रजीमध्ये ही कादंबरी येत आहे. कादल हा चित्रपटासाठी 700 पानांची कादंबरी लिहिली. मात्र तो चालला नाही. मात्र आता 15 वर्षांनंतर त्याची कादंबरी प्रकाशित होत आहे. पौनियनसेल्वन या दुसऱ्या लेखकाच्या कादंबरीमधून जेयामोहन हे विजय तेंदुलकर स्मृती व्याख्यानात 'कादंबरी ते चित्रपट' या विषयावर बोलत होते. त्यांचा ज्येष्ठ नाटककार सतीश आळेकर यांनी परिचय करून दिला. जेयामोहन म्हणाले, 'सध्याचे चित्रपट हे दुसऱ्या चित्रपटावरून बेतलेले असतात. त्यातून साहित्य हरवलेले आहे. म्हणून त्याच त्याच प्रकारचे चित्रपट दिसतात. पाच ते सहा आशयसूत्र सगळीकडे समान दिसते. एका चित्रपटात तर ते पाच सहा आशयसूत्र एकाचवेळी घेण्यात आले होते.' कादंबरी विषयी बोलताना त्यांनी सांगितले, की कादंबरीमध्ये कलात्मक आणि व्यावसायिक असे दोन प्रकार असतात. कलात्मक कादंबरीमध्येही तीन प्रकार असतात. त्यात अभिजात, आधुनिकतावादी आणि आकृतीबंद नसलेल्या कादंबऱ्या असतात. अभिजात कादंबरीमध्ये तत्त्वज्ञात्मक चर्चा असते आणि त्या संस्कृतीचे यथार्थ चित्रण करतात. हा खूप उच्च दर्जाचा प्रकार आहे. आधुनिकतावादी कादंबरी ही व्यक्तिवादी असते. त्यात एका व्यक्तीभोवती फिरणारे कथानक असते. त्यात व्यक्ती, विरोधाभास असतो, ज्या चित्रपटासाठी उपयुक्त असतात. 'ते म्हणाले, की तदन व्यावसायिक कादंबऱ्या या पूर्ण नसतात. मात्र त्यातून उत्तम दिग्दर्शक चांगला चित्रपट तयार होऊ शकतो.' ते म्हणाले, 'दोन वर्षे भिकारी

म्हणून देशभर फिरलो. एक खून पाहिला आणि त्यातून येळम उलगम ही कादंबरी आणि नान कळडल हा चित्रपट तयार झाला. आता द अबीस या नावाने इंग्रजीमध्ये ही कादंबरी येत आहे. कादल हा चित्रपटासाठी 700 पानांची कादंबरी लिहिली. मात्र तो चालला नाही. मात्र आता 15 वर्षांनंतर त्याची कादंबरी प्रकाशित होत आहे. पौनियनसेल्वन या दुसऱ्या लेखकाच्या कादंबरीमधून जेयामोहन हे विजय तेंदुलकर स्मृती व्याख्यानात 'कादंबरी ते चित्रपट' या विषयावर बोलत होते. त्यांचा ज्येष्ठ नाटककार सतीश आळेकर यांनी परिचय करून दिला. जेयामोहन म्हणाले, 'सध्याचे चित्रपट हे दुसऱ्या चित्रपटावरून बेतलेले असतात. त्यातून साहित्य हरवलेले आहे. म्हणून त्याच त्याच प्रकारचे चित्रपट दिसतात. पाच ते सहा आशयसूत्र सगळीकडे समान दिसते. एका चित्रपटात तर ते पाच सहा आशयसूत्र एकाचवेळी घेण्यात आले होते.' कादंबरी विषयी बोलताना त्यांनी सांगितले, की कादंबरीमध्ये कलात्मक आणि व्यावसायिक असे दोन प्रकार असतात. कलात्मक कादंबरीमध्येही तीन प्रकार असतात. त्यात अभिजात, आधुनिकतावादी आणि आकृतीबंद नसलेल्या कादंबऱ्या असतात. अभिजात कादंबरीमध्ये तत्त्वज्ञात्मक चर्चा असते आणि त्या संस्कृतीचे यथार्थ चित्रण करतात. हा खूप उच्च दर्जाचा प्रकार आहे. आधुनिकतावादी कादंबरी ही व्यक्तिवादी असते. त्यात एका व्यक्तीभोवती फिरणारे कथानक असते. त्यात व्यक्ती, विरोधाभास असतो, ज्या चित्रपटासाठी उपयुक्त असतात. 'ते म्हणाले, की तदन व्यावसायिक कादंबऱ्या या पूर्ण नसतात. मात्र त्यातून उत्तम दिग्दर्शक चांगला चित्रपट तयार होऊ शकतो.' ते म्हणाले, 'दोन वर्षे भिकारी